پښتو ژبلار

د ښوونځي لپاره

لیکونکی: ډاکتر ماخان میږی شینواری

خپرونکی: Ketabton.com انجنیر شمشاد زهیر

کال : جون ۲۰۲۱ بون=چرمني

راته ګرانو ملګرو

هر یو اروا ښاد پوهاند باوري

اروا ښاد پوهندوی ډاکتر ګل حسن ولیزی

اروا ښاد پروفیسر ډاکتر نبی مصداق ته

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په نامه

نيوليک

سريزه ۳
نومويونه ۴
نومځانيوي ۵
کړنويونه ۵
خويويونه ۷
اړيکويوينه ۱۰
ادورب او ډولونه ۱۱
سرغونډالې او دولونه يې ۱۵
غونډالجوړونه ۲۱
يو نوم/ شينوم – يو نوموی - ۲۳
پرېديکات (غونډالوينا) ۲۳
لاندې شيان شتون لري: ۲۳
اړيکويز شی ۲۳
غونډالجوړ ونې ۲۷
کړونی او پرې – يا نه کړونی (کېدونی؟)
۳۳ احالت (ځنګه والي) ۳۳
سيده ـ، ناسيده شی ۳۶
ويی - يا لغات جوړونه ۳۷
حالت تکرار خو لوستل .. ۳۸
ترنويونه ۳۹
بدلون په ترنويونو ۱ کې ۴۲
سيده خبرې (ويناوی؟) ۴۳
خويويونه ۴۵
پوښتنغونډالې ۴۵
بڼه بدلول، اوړېدل، بل.. ۴۶
پيداښت ۴۶
غونډاغړي ۴۷
ويين ويونه ۴۸
ويي جوړونه ،ويي پرېپوهېدنه ۴۸
غونډالشننه ۴۸
غونډالغړو ټاکنه ۴۸
سبجکت نومويونه ۵۰
غونډالوينا ۵۰
اړيکويز شی ۵۲
دوربال ټاکنې ۵۲
اتريبوت د غونډالغړي.. ۵۳
ترنوی او ناسيده خبرې (وينا؟) ۵۴
ترانزيتيويتي ۵۵ ت. د
ښوونځي په ژبلار کې ۵۶
رکتوس او اوبليکوس **۵۸**
پوښتنغِونډاله ۶۵
اېنکليتيکي نومځاينيوي: ۶۶
کاسوس رېکتوس او.. ۶۸
سيمانتيک ۶۹
پښتوته ناسم رانناسل.... ۶۹
ګرانو ژبپوهانو! ۷۴
يوه بله ستونځه: ۷۷
د علومو اکادمي ۷۸
نوې ميندنې ۷۹
د ولس ژبه، که ۸۷
د ډاکتر ... کتابونو ۹۰
د .... ليکنې او ژباړې ۹۱
د ... ژوند ته يوه لنډهکتنه ۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه:

ژبې وڅېړی – ژبلار

دا ليکنې زه د الملني له ليکنو څخه رانيسم، نو تکيه به مې هم په الماني ژبلار وي. پښتو هم يوه اسانه ژبه نه ده، خو ګومان مې دی، چې که ژبلار ته يې يو څه کار په سمه توګه وشي، همدومره سم انديزه هم ده او کېدی شي ژبلاريزو ستونځوبيو ته يې په سم انديزه او پوهنيزه توګه لار پيدا شي. د يوې سمې لاربښوونې او چل ول سره کېدی شي د جملې يا غونډالي غړي وټاکل شي، بېليد – يا کومانځښنې به د کوچنيانو د لوبو کار وي.

ما غوښتل د ښونځي لپاره د پښتو ژبلار يوه ساده ليکنه وکړم او داسې ليکنې مې په الماني ادبياتو وميندلې، چې د هغې په مرسته مې دا کتاب ترتيب کړ.

زه دا ليکنه تاسو ته وړاندې کوم، په دې هيله چې د ګډکار سره به يې غښتلې کړو.

موږ کړی شو، چې يو ښه ګرامر په پښتو هم په ګډه سره وليکلی - يا برابر کړی شو، چې مرسته سره وکړو او دا خو په دې اوس وخت کې کېدی شي. موږ سره د ن ج له لارې تړلي يو. ماته خو خپل دا ليکنه د الماني په مته له الماني جوړه کړې او ستاسې وړانديزونه هم په سترګو منم. ناسمونونه سمولی شو، که څه ورزياتول غواړی، نو ماته يې وی نوم په انګرېزي يا الماني وليکی، زه به هغه هم د الماني په مته ورزيات کړم او له تاسو سره به يې ګډ کړم.

دې ليکنه کې بيابيا راوړنې شته. ما يې ترې تېرېدل ونه غوښتل يا نه غوښتلی شول.

دا د پښتو ګرامر په شوچه پښتو نه، خو په ورسره پوهوړ نابلده پښتو ليکل شوی.
پرېپوهېدل يې ساده، خو ورسره بلدتياى ستونځې رامنځ ته کوي.

که وwايو، چې لهدې ويې سره بلد يو،نو همدا دې پاتې شي، زه پهدې اند نه يم. موږ چې د کوم ويې لپاره اندول پښتو وي لرو، هغه به ما ليکلی وي. موږ چې په ژبه کې څه لرو، هغه بايد په ځانګړې توګه پوهنه او بيا په پښتوپوهنه کې تل او پهاړيينه ډول وکاروو، که نه ورکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Nomen / Substantive نومونه یا نومویونه..

یادونه: که دا سوبستانتیو ته نومویونه ووایو، دما په اند به موخه ور وي (وړاندیزونه):

نومونه/ سوبستانتیو یا شینومونه ژوندي، شیان او کلیمې په ګوته کوي.

روښانه یا ځرګند نومونه/ سوبستانتیو شینومونه شیان دي، چې سړی یې ګوري، لمس کوي یې او حس کوي یې. له دې امله ،،نومویيونه،،.

د بېلګې په توګه:مېز، پاڼه، غونډوسکه، پياله.

ذهني نومونه/ سوبستانتیو شیان دي، چې پرې فکر کیږي او احساس کوي یې

بېلګې: کار، تفریح، خوښي، زړه بدي

نومونه/سوبستانتیو یا شینومونه کومې پېژندنځښې لري؟

نومونه/سوبستانتیو ګڼونښې(تعداد ښې) لري:

یواځنی یا یوګونی (مفرد) بېلګه: ونه، ګلاب، بړستن.

ډېر یا ډېرګونی(جمع) لکه ونې، ګلابونه، بړستنې

نوم/ شینوم یا نومویونه په پښتو کې دوه نرښځیوالي یا نرښځیتوب دي، چې د پیداېښت الې له لارې سره توپیریږي، داپه دې پرېپوهېدنه چې دا نومونه نارینه او ښځینه دي.

نر- ښځیوال یا نرښځېتوب د نارینه او ښځینه لپاره د ناټاکلو پېژند نځښو له لارې: یو، یوه، له یوه، له یوې، او ....

نرښځیتوب په پښتو ژبه کې د ځنې تورو یا نوره هم ښه زیات یې د غږلرونکو تورو له لارې ځخه پېژندلکیږي.

دا دې په ګوته وي، چې ځوک یې د کوم توري له لارې نه شي ټاکلی. دا په دې پرېپوهېدنه چې دا ټاکل کیږي نه، دا همداسې له پیداېښته دي، چې همدا یې ډېره غوره ده. زموږ ژبپوهان په دې هکله د پوره ناسمون سره مخامخ دي، لکه د ئ منځ ته راوړنه، چې ناسمه ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې دوې د یوه غږلرونکې توري له لارې کړ یا کړنه او نوم غواړئ وټاکي، نو داسې ژبنیزه لار نه شته. د تورو له لارې ن-ښ نه ټاکل کیږي.

کوم توري دي، چې دا یې له مخې پېژندل کیږي (که ووایو، چې کوم توړې دي، چې دا ټاکي، ناسمه ده، دا په دې پرې پوهېدنه چې ټاکل کیږي نه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- دا نرښځیتوب کېدی شي، یواځې په یوګونبنه کره شي:

نارینه په یوګونبنه: مېز/ په ډېرګونبنه: مېزونه

ښځینه په یوګونبنه: پیاله/ ډېرګونبنه: پیالې.

-- ډېرګوني (په نومیناتیو یا نومیز) د پېژندبخښې سره جوړېږي.

موږ په پښتو کې یواځې ناټاکلې پېژندنخښې لرو: یو مېز، یوه پیاله

Pronomen نومځاینیوي

Pronomen نومځاینیوي: زه ګورم، دما کتاب. دموږ موټر.زه، ته، هغه اونور
Adjektiv خویویونه (د موږ د پښتو ادبیاتو کې ورته ستاییننوم وایې، خو د ما په اند دا خوي نوم به یې موخور وي، چې خوي نوم هم دی، ځکه چې د یوه شي خوي ښایي): ښکلې ونه، لټ سپی.
Numerale ګڼیز: دوه (دوې) لارې، شپږم ټولګی.

غواړو چې ګڼونه په ګڼوننخښو ولیکو: ۲ لارې، ۶ – م ټولګی(۶ ټولګی ناسم دئ).
-- ځنې نومونه/شینومونه د هغه د پسېسیلبې په مرسته پېژندلکېږي.

- والی، - توب، ......

کوچنیوالی، نارینتوب،

کلیوال، کلیواله، نرولي، ښخولي.............

--<u>Verben</u> کړنویونه:
هغو ویی ته یو کړنوی وایي، چې څه کړل کیږي یا پېښېږي یا څه شی یا کیږي دئ
-- کړنوی په ځانیزه بڼه
یوګن یا یوګونی: ۱ . کس: زه ځم. ۲ . کس: ته ځې. ۳ . کس: هغه ځې.
Plural (Mehrzahl) ډېرګڼی یا ډېرګونی: ۱ . کس. موږ ځو. ۲. کس: تاسو ځئ. ۳ . کس: هغه، هغوي ځي

یادونه: په پورته کې: ۱. او ۲. د لومړي او دویم په ځای لیکل کیږي. زیات وخت – لکه د مخه مې چې ګوته ورته ونیوله- ۱ –م، ۲-م لیکل کیږي.

Hilfsverben مرستندوي کړنویونه: یېدل یا یل، چې ماته سم برېښي، لرل، کېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرستندوي کړنويونو په مرسته بېلابېل وختونه جوړيږي،
د بېلګې په توګه: موږ تللي يو، موږ تللي وو، موږ به لاړ شو.

کله کله دا د ادورب، نوم يا خويوی سره ځانله وي.
د بېلګې په توګه: هغه لاندې دی. زه وږی يم يا لوږه لرم. زه نېکمرغه يم.

موډال کړنويونه: بايد، غوښتل، اجازه لرل يا – ورکول...
هغه يا که غواړۍ دا تل د يوه کړنوي د اينفينيټيو (بنسټبنه) سره په تړاو کې دي او د هغه سرچينه ييزه وينا بدلوي.
هغه کړی شي د بېلګې په توګه رابند کړي، يو څه هرومرو (مجبوريت) شي، يوه هيله يا غوښتنه(؟) ووايي(افاده کړي)، يو څه بېبنديزه يا خپلواک کړي.
بېلګه: هغه بايد راشي، هغه دې بيده شي، زه کړی شم (د چا ومخ ته) ولولم.....

ناتوانه کړنويونه:

دا هغه کړنويونه دي، چې بنسټ نه بدلوي.

بنسټبنه .... ۱. بنسټ بنه .... ۲ . بنسټبنه.......۳ . بنسټبنه (۱)

انځورول .... زه انځوروم ...... ما انځور کړل.... ما انځور کړي وو

ويل .... زه وايم.... ما وويل............. ما ويلي وو

توانمند يا غښتلي کړنويونه : هغه دي، چې بنسټ بدلوي.

بنسټبنه............ ۱ . بنسټبنه.... ۲. بنسټبنه...... ۳ . بنسټبنه (۱)

ځغاستل...........زه ځغلم........ زه وځغاستم.... زه ځغاستی وم.

لمبل .... زه لامبم........ ما ولمبل....... ما لمبلې

دايوه بنسټ بنه د بنسټکړنوي له امله ده او دا پسي بله ترې منځ ته راغلې بنسټبنه يا ميراث دی. نه پوهيږم څه نوم ورکړم.

نالاريز (نا منظم يا بې قاعدې يا بېلاريز) کړنويونه

بنسټبنه ....۱ . بنسټبنه..... ۲ . بنسټبنه..... ۳ . بنسټبنه

تلل .... زه ځم، .... زه لاړم...... زه تللی وم

اړيينه يادونه: د دې کړنو سره د وخت له مخې د کړنويونو بنه بدليږي او پرته له دې، ځانګړو ويونو سره نومځای نيوي هم خپله بنه بدلوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: هغه کړنويونه، چې کېدل کيږي او بل يا پرې کړوني ته اړ نه دي، په هغوي کې نومځای نيوي بڼه نه بدلوي.

بېلګه: زه ځم. زه لاړم. زه تللی وم.

دويم. هغه کړونويونه چې پرېکړونی لري.

بېلګه: زه خورم. ما وخوړه. ما خوړلې وه يا خوړلی وو. دلته يو څه شته، چې خوړل کيږي.

خويوی (عربي صفت) <u>Adjektive</u>

خويوييونه او ډولونه يې:

-- خويوی يو څنګه والی ياحالت يا يو خوي په نخښه کوي،

په غونډاله کې دا سړی د لاندې پوښتنې په ځواب کې پيدا کوي يا ميندي:

يو شی څنګه دی؟

د بېلګې په توګه: رنګه، ښکلی،ارام، مړاوی، خپلواک...

ځنې ادجکتيو يا خويويونه د پسې سيلبې له لارې پېژندلکيږي(پسې تړلی**Suffix**):
ناپای،-ور، -وړ – والی، - ځنی

-- ادجکتيو له دوه ادجکتيو يا له يوه نوم/شينوم او يوه ادجکتيو څخه جوړ دي:

دبېلګې په توګه: تياره شين، غټستر، رنګارنګ...
-- د ادجکتيو يا خويويونو کارونه:

موټر ګړندی ځغلي. (يېډل (د شته والي) په څير پوره کونه، کېدل، پاتېدل(prädikativ).

ګړندی موټر. (نوم /شينوم ته ورزياتېدل(attributiv).

ګړندی ګټي. (د خپلواک نوم / شينوم په څېر(substantiviert)

که يو ادجکتيو يا خوي وی له يوه نوم/شينوم څخه د مخه راشي بايد بڼه بدل شي:

١ - نوميز: کوښښي زدکونکی ځانګړی ستاپيل کيږي.

٢ - خاوندوالی: دا د کوښښي زدکونکي لاس ته راوړنه ده. ډلته ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو: ستایېنه وکوښښي زدکونکي ته ده. یا له کوښښي زدکونکي څخه ستاینه کیږي. له کوښښي هلک سره ستاینه مل ده. له کوښښي هلک کره ځو او همداسې نور.

۴ -اکوزاتیو: ښونکي کوښښي زدکونکی ستایي

یادونه: موږ به پښتو حالتونه له څلورو زیات ولرو، چې هغه د خبرو دي او باید وڅېړل شي. ما په دې هکله لیکنې کړي، که درانه ژبپوهان غواړي مرسته وکړي، خو ترې مننذوي به وم. (۱)

دا پورته لږ روښانه کوو: په الماني کې دا روښانه دي

و ۱ – ته: کوښښي. دلته زده کوونکی کوښښي دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړونی دی.

و ۲ – ته: دلته د ،، د ،، د واکوالي مورفیم ورزیاتیږي.

و ۳ – ته: د ،،و ،، له لارې بدلون دئ او همداسې له ،، له ،، سره.

دا د الماني دریم حالت موږ په پښتو کې لکه چې ډېر لرو. دې ته دې بیا ځانګړې پاملرنه وشي.

و ۴ – ته: دلته زدکونکی ناکړونی دئ او که پرېکړونی ور سره سم راځي، نو دا به یې نوره هم ښه روښانونه وي.

نورو او لا پسې روښانونو ته یې ګران لوستونکي سوچ کړی شي.

په نورو ژبو کې زیات ادجکتیو یا خویویونه جګېدی شي، خو موږ دا په پښتو کې هغسې نه لرو او د ۱۹۶۶ زکـ کې مې، چې په پښتو ټولنه کې په هکله خبرې کړې وې او هلته په کوټه کې څو ژبپوهانو شتون لاره د اروابښاد دوست شینواري په ګډون، داسې وویل شو، چې موږ دا په ډېر او خورا سره جګولی شو.

-- ډېر خویویونه جګېدی شي

بنستپوړی(زیاتېدنه یا مثبت) : ګړندی، جګـ، ښکلی

۱ – لومړی جګېدنپوړی(کومپاراتیوKomparativ) ډېر ګړندی، ډېر جګـ، ډېر ښکلی.

دویم جګېدنپوړی (سوپرلاتیوSuperlativ) خورا ګړندی، خورا جګـ، خورا ښکلی.

یادونه: د ،،ډېر،، او ،، خورا،، په ځای ماته بل څه ښه مناسب نه برېښي، خو تاسو په کې فکر وکړی.

یادونه: پښتو د نورو ژبو په څېر داسې په لار جګېدنه نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- خویوی له پرتلییزوییونو سره: لکه، یا، له، چا سره

ښه کېدونکی یا ډېرېدونکی: دومره همدومره ... لکه: زه (هم) دومره لوي یم لکه ته
Komparativ کومپاراتیو..... لکه، ... ته له ما څخه ډېر لوي یې.

یادونه: زموږ ادیبان لیکي: ترما ډېر لوي یې او دا ناسم دئ.
یو اړیکوی تل د هغه له نسبتوي سره څنګ په څنګ وي.
(نوم/شینوم، نومځاینیوی، خوی وی یا ادورب)
اړیکوی تل هممهال یا سملاسي د مخه یا پسې پروت وي

-- سړی څنګه یو مخ ته – یا پسې ځای نیوی یا اړیکوی له ادورب څخه توپېرولی شي؟

یو مخ ته– یا پسېځاینیوی د یوګوني وي په څېر د غونډالي غړی یا غونډالغړی نه دئ.

-- یو ادورب د یوګوني وي په څېر غونډالغړی هم کېدی شي.

بېلګه: ټکی د ګردئ دباندې پروت دي(دلته پسېځاینیوی یا اړیکوی د نوم/شینوم سره د خاوندوالي څنګه والي یا په حالت کې دی).

یادونه: ما په پیل کې داپورته غونډاله داسې لیکلې وه: ټکی له کردئ څخه د باندې پروت دئ.

دا دپورته غونډالي ناسمه لیکنه ده، ځکه چې په دې غونډاله کې به ټکی له ګردئ دباندې وي، خو هغه ځای به د ګردي له خاوندوالي څخه بل ځای کې دباندې وي.
ټکی د باندې پروت دی (ادورب – لوکال- یا ځایز ادوربال)
پرته له دې کېدی شي یوګوني ویونه د اړیکوي (مخ-یا پسېځاینیوي) او د تړنوي په څېر هم وکارول شي.

بیا: د ګردئ دباندې، په دې پرېپوهېدنه، چې دا دباندې د ګردئ پورې اړه لري او که ووایو،، له ګردئ څخه د باندې،، ، نو کېدی شي، داد ګردي نه وي، دابه یو بل چېرته کېدی شي وي..
بېلګه:

هغه د ګاډیټک ترخ کې له کړکئ څخه کتل. (اړیکوی له نوم/شینوم سره د خاوندوالي په حالت کې)

هغه له کړکئ څخه کتل، په داسې ترخ کې چې دباندې زورور جکړ وو. (تړنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

präpositionen-- اړیکویونه

او په غونډاله کې یې ځای:

له نوم/شینوم څخه د مخه یا پسې

بېلګه: هغه د سین په اوږدو ګرځېد

-- د نوم/شینوم اخوا یا له نوم/شینوم څخه لرې کېدنه :

بېلګه: له سینغاړې څخه اخوا هغه کوچنی وچه (ټاپو) لیدلی شوه. له جلال ابد څخه لرې.

-- له نومځاینیوي سره:

بېلګه: ځمری نن له ما کره شپه کوي. ځمری نن له ماسره دئ

-- له خوینوم او نوم/شینوم څخه د مخه:

بېلګه: هغه د پستو، سرو شګو له منخ څخه و اوبو ته وځغلېد.

له ادورب سره:

بېلګه: هغه د شا له خوا څخه غونډوسکه منځګردئ پورې غورځوي.

Präpositionen اړیکویونو ته بېلګې: دا چې موږ تراوسه پورې اړیکوییونه څنګه بلل او کارول، د ې څېړنې سره هغهسې نه ده، چې توپیرونو ته یې د ګرانو لوستونکو پام رااړوم. بل ځای کې پوره څېړل شوي.

دبېلګې په توګه: پر،په، کې، باندې، پاسه، منځ (منځ کې)، (پر) باندې، څنګ کې، مخامخ، څخه، سره (له دې) و...(ته)، (له) امله، تر، سره له دې، پرته، دننه، پسې، له(وخت سره راځي)، مخامخ، شاته، دپاسه، کله کله، وحت ناوخت، پسې، دپاسه، دباندې، دېخوا، .....

یادونه: دماناسمون. په پورته کې پر او په د داتیو حالت پوره کېدونکي دي او ځانله څه ترېپو هېدنه نه لري، دا بلواک ویونه دي، دا بل ځای کې پوره روښانه شوې دي او دا **په** پښتو کې نوې میندنه ده

اړیکویونه په نخښه کوي:

- یو ځای (دباندې، لاندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- یو وخت(څخه، ترڅ یا منځ کې)

- یو ډول او رقم(ټیک آو ټیک...).

-یو لامل(سره (سره له دې)، امله)

Adeverb ادورب او ډولونه یې:

-- دا وی ادورب په غونډاله کې یو غونډالغړی دئ او یا یو اتریبوت

لوکال ادورب (ځای ادورب)
-- چېرته؟ کومځای؟ (دلته، هلته، پاس، لاندې، دا، هغه، دباندې)

-- له کومه ؟ (له پاسه، له دباندې، ....)

چېرته؟ کومځای ته؟(ښي لورته، هلته، د مخ په لور یا مخته...)

Temporaladverb (Adverb der Zeit)

تمپورال ادورب (د وخت ادورب)

- کله؟ (لمرلوېد، سهار، اوس، وروسته، هغه وخت، نن ...)

-- څومره اوږد؟ (په ساعتونو، تراوسه، تل، له هغې ....)

--څومره دېر؟ (ډېر، کله کله، --- ...)

Kausaladverb (Adverb des Grundes)

کوزال ادورب (د لامل ادورب)

ولې؟ له څه امله؟، په څه ترڅ کې؟، له څه سره؟، له څه څخه؟، د څه لپاره؟)

Modaladverb (Adverb der Art und Weise)

مودال ادورب (د رقم او ډول ادورب)
څه ډول؟ څنګه؟

(د زړه له کومې، ځانګړی، بلډول، نېکمرغه، خرګند، بې ادبه، ډېرواره، تر، نږدې، ډېر، لږ، نږدې)

ادوربونه کېدی شي وکارول شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له یوه کړنوي سره په تړاو د څنګه ورکړې په څېر (زه دلته پاتېږم).

- له یوه خویوي یا له یوه بل ادورب سره په تړاو د اتریبوت په څېر(تل ارام پاتې شي، کله دباندې، کله دننه؟)
یو ادورب کړی شي د تړنوي دنده واخلي، که دا څنګیزه غونډاله ولري. تړنیز ادوربونه کېدی شي لکه خویویونه د خوندیونې او نیت یا قصد په څېر ووېشل شي.

اړیکوینیز ادوربونه جوړېږي دبېلګې په توګه (له) ... څخه

- دې + پسې= دې پسې

- دې(ځای) + پسې= دې پسې

- څه +پسې = څه پسې

- څه+ هکله (باره) = (په) څه هکله
له تړنوي سره کېدی شي ویونه، ویونډلې(-ګروپونه) او غونډالې یو له بل سره وتړل شي.

دا د غونډالو خپلواک غړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

له ویونتړنو سره به ویونه، وییونډلې یا غونډلې یو له بل سره تړل کیږي؟

داخپلواک غونډالغړي نه دي او اتریبوت هم نه دي.

د وییونو تړنې:

بېلګه: سپین، غرنی او تورګل ګرځېدا (چکر) ته ځي.

سپینګل او ملالۍ سررول(بنسټرول یا اصل رول) لوبوي. (لکه په فیلم کې)

له وییډلو(- ګروپونو) سره تړنه

بېلګې: د ډلېکار لاس ته راړنې به په یوه ستره پلاکات یا یوه لیدونکي تخته لیک وښول شي.
په غونډالتړنو(**Parataxe**) کې له دوه سرغونډالو سره.

بېلګې: سپین فیلمجوړونکی دی او سپینګل د کامرې شا ته ولاړ دی.

ملالۍ غواړي موزیم ته لاړ شي، خو (مګر) سپینه په مینه سینما ته ځي.

Bei Satzgefügen (Hypotaxe) mit Haupt- und Nebensatz:
له سرغونډالې او څنګغونډالې سره غونډالزیاتونه یا ورزیاتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې: لمر بېرته ځلیږي، له هغې وروسته چې ورېنګي وورېده.

پوستوالا یا پوستوړونکي پوست راوړ، سره له دې چې د شپې توانمنده ورینګي وه.

د ترنویونو سره سړی کړی شي خپل نیت ووایي یا څرګند کړي:

(kopulativ): یو بل سره لړی کې

بېلګې: همداسې، او، لکه څنګه ـ لکه هم، هم، پرته له دې، له دې برابر، لومړی، پای، بالاخره(؟).

بېلګه: زه په سپورتتبولنه کې غړی یم، همداسې په موزیک ښونځي کې هم.

(disjunktiv): څه پردیکول (پردي)

یا- او یا، یا....

بېلګه: موږ یا په ګاډي کې ځو یا په موټر کې.

(restriktiv): څه بندول یا رابندول یا کمول

مګر، ځانله، ټیک (فقط؟)، بیاهم، چېرته مخامخ، ترهغې، دومره لرې....

بېلګه: موږ اوس له درس سره پیل کوو، ترهغې چې ټول چمتو وي.
(kausal): لاملول (لامل راوړل)

ځکه، که، سره له دې، داسې چې.....

بېلګه:هغه تیاتر ته په وخت نه راغی (را نه غی)، ځکه ګاډی ناوخته راورسېد.

(temporal): وخت ورکول

په ترڅ کې، وروسته له دې،له هغې، تر....

بېلګه: هغه یو سخت ټکر کړی وو. له هغې (وخته) تل بیا دردیږي یا خوګیږي (که غواړی درد لري).

(negierend): څه نه کول (او که څه نه ول، لکه تور، نه تور)

بې له ، په ځای . نه-بلکه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه په وربځو کې تېروت، چې په ځای یې بېرته کوټګی ته لاړ.

(konditional): یو شرط ایښول:

که، کله، بلډول، پرته له......

بېلګه: ملالۍ هرومرو غواړي تیاتر ته لاړه شي، که لا کارتې شته وي.

(komparativ): پرتله کول

څنګه، پس نو، کله چې، تیک داسې....

بېلګه:سپین داسې اغیز وښود، چې ګوندې هغه به ډېر زړه بدی وي.

(instrumental): لار ښول (الات ښول)

له دې سره، په دې ترڅ کې، په دې کې.....

بېلګه: هغه په څرګند ډول خپل توان ښه کړ، داسې چې --- یا ځکه چې ---- یا له دې سره چې هغه زیات تمرین وکړ.

(konzessiv): قانع کېدل یا قانع کول:

په رښتیا... مګر،سره له دې، کله چې .. مګر، هممهال،

بېلګه: سره له دې چې له جکړ څخه خبروو، خو موږ بیا هم لاړو.

(adversativ): څه مخامخ کول:

مګر،بلکه، له دې زیات،مخامخ، هم، بیاهم، د څه مخامخ، خو

بېلګه: هغه د کور کار نه کوي، خو په مینه سپورت ته ځي.

(proportional: نسبت څرګندونه (متناسب) یا پرتله ییز:

همغومره، څومره، څومره... همغومره

بېلګه:هرڅومره چې هغه ډېر کار کوي، همغومره ډېرې پیسې اخلي.

(modal): یو رقم او ډول څرګندونه یا ښونه
په دې چې، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: هغه مور نيکمرغه کوي، په دې چې يا ځکه چې ناولتوب غورځوي.

Hauptsätze

سرغونډالي يا بنسټغونډالي: هغه غونډاله، چې پوره موخه څرګندوي او هو همداسې د ځنګغونډالي پيل کې راځي(تل داسې نه وي، خو د ې ته دې تل پام راوګرځول شي).

د غونډالې خونديونې له مخې سرې توپيروي:

Haupsatz als Aussagesatz:

سرغونډاله د ويناغونډالې په توګه

بېلګه: ورينګي وريږي. توپ رغړي. زدکونکی يوه غونډاله ليکي.

يادونه او پېژند: وينا هغه ده، چې يو رښتيا ارزښا رښتيا يا نارښتياولري.

ويناغونډاله هغه غونډاله ده، چې رښتيا ارزښت رښتيا يا نارښتيا يې ښوول کېدی شي.

ـ د ما د ،،سم اند،، کتاب کتلی شی.

Hauptsatz als Fragesatz:

سرغونډله د پوښتنغونډالې په توګه

بېلګه: (ايا) ورېنګي سبا وريږي؟ ولې غونډوسکه ورغړېده؟ (ايا) ته يوه غونډاله ليکې؟

يادونه: که پام مو وي، نو د ويناغونډالې او پوښتنغونډالې منځ کې توپير نه ليدل کيږي، نو دا پوښتنغونډاله به يواځې له پوښتننخښې سره موخه وره کوو او که ،،ايا،، به ورسره ليکو؟

په ويېنه کې يې بيا روښانه توپير شته.

Hauptsatz als Aufforderungssatz:

سرغونډاله د امريه غونډالې په څېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېبلګه: سملاسي یوه غونډاله ولیکه! ناسمون مه کوه!لیکه!

سرغونډاله د درنښت امریې په څېر

بېلګه: هیله ده چې په غونډال لیکنې پیل وکړې.

یا: که هغه ته څه ووایې.

سرغونډاله د غوښتنغونډالې په څېر:

بېلګه: کاش چې تا ناسمون نه وی کړی! تا کړی شو چې پوهنتون پیل کړې!

سرغونډله د غبرغونډلې په څېر:

بېلګه: ګوره، ډېر ناسمونونه دې درلودل! دا داسې ناوړه!

Infinitivsätze

ایفینیتیو د کړنوي بنسټېنه یا بللبنه او هغه ته خپله پرېپوهېدنه ورکوي.هغه له ویبنسټ او پایونې جوړه ده. اینفینیتیوغونډالې له ټاکلو ویونو او اوړونونو یا ښه یې بنه بدلونونو وروسته کارو‌و.

بېلګه : مخ ته لرل (د یو څه کړنې). زه مخ ته لرم، چې د تېنیس لوبه پیل کړم.

زیات وخت اینفینیتیوغونډاله له سرغونډالې وروسته ځای یاځای په ځای وي، داکړی شي چې د غونډالې پیل کې راشي..

= spätlateinisch (modus) infinitivus =نه نږدې ټاکونکی (نه له نږدې ټاکونکی)

اینفینتیوغونډالې د کړنویونو سره په بنسټېنه غونډالې دي.

Infinitivsätze ohne “zu”

اینفینیتیو غونډالې بې له،، ته،،

بېلګې: په څوکۍ ناست پاتې شه.

زه موټر ولاړ پرېږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Infinitivsätze mit “zu”

له ،،ته،، سره

بېلګې زه وعده درکوم، چې (و) سبا ته له تا سره وګورم.

Infinitivsätze mit ”Modalverben”

اینفینیتیوغونډالې ،، مودال کړنویونه)

بېلګې: زه غواړم تا په روغتون کې وګورم.

ته کړی شې (اجازه لرې) د ټولګې سره رسختي یا ارامۍ ته لاړ شې

Infinitivsätze mit ”werden”

اینفیتیو غونډالې د ،، به،،

بېلګې: مور به نیاونیکه وګورو.

ته به ناوخته راشې.

:Partizipialsätze

پارتیڅیپغونډاله یوه څنګیزه غونډاله ده له پارتیڅیب ۱ سره(پارتیڅیپ پرېزنس) یا له یوه پارتیڅیب ۲ (پارتیڅیپ پرفکت) سره. دا برخغونډاله د سرغونډالې و شي ته موخه لري او داپارتیڅیپ په ډېرو حالتونو کې غزيږي.

بېلګه: په بریا هیله من، هغوي وخپل تیم ته دعا وکړه.

یو پارتیڅیپ یوه ګراماتیکي یا ژبلاریزه بڼه ده، چې له یوه کړنوي را ببلیږي او له دې سره سره کله، کله د یوه خوي وي خوي غوره کوي، په ځنو برخو کې د یوه کړنوي خوي هم غوره کوي.

Partizipialsätze

پارتیڅیپ غونډالې د پارتیڅیب ۱(پارتیڅیپ اوس وخت) او پارتیڅیپ ۲ (پارتیڅیپ تېر وخت) سره جوړیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارتيڅيپ ۱ له يوې پارتيڅيپغونډالې له دوه هممهالځغاستنده کړنو سره کارول کيږي.

بېلګې: په الوتکه کې ناست، جګېدو ته صبر کوي.

په ځمکه پروت، هغه ستوري ګوري.
په پارتيڅيپيالغونډاله کې له پارتيڅيپ ۲ سره کړنه په بنسټ – يا سرغونډاله کې کړنې ځخه د مخه کړل کيږ.

بېلګه: پاس نا وخته ورکړل شو، تور لوبغاړي(تور ساتونکي يا ګولساتونکي) وکولی شو هغه ونيسي.

همدا اوس چې دی وېښ شو، هغه وو چې تلفون زنګ وواهه.

غونډال لړۍ Die Satzreihe

يوځايشوې غونډالې Der zusammengesetzte Satz

يوه غونډاللړی(Parataxe) – غونډالترړنه هم بلل کيږي- له دوه يا ډېرو برابرارزښته غونډالو ځخه جوړيږي:

بېلګه: مور وکار ته ځي. پلار خرڅلاو ته.

مور وکار ته ځي(،) او پلار خرڅلاو ته.

Ein Satzgefüge (Hypotaxe)

غونډالزياتونه (Hypotaxe)له سر- يا بنسټغونډالې (زيات وخت له يوه ترړنوي سره تړلې) ځخه جوړه ده.

په ژبلار کې د هيپوتاکس لاندې د يوې څنګيزغونډالې د بلې څنګيزغونډالې سره ترتيبول پوهيږو. يوه ګډوله غونډاله، چې له يو ځله يا له ډېرځلو هيپوتاکسو ځخه لاس ته راغلې وي، په ژبلار کې غونډالزياتونه پوهيږو. (کېدی شي مور د مخه بل څه نومولي وي، خو زه ترې خبر نه يم. زه ملامته يم).

له غونډالزياتونې ځخه په ژبلار کې يوه ګډوله غونډاله پوهيږو، چې لږ تر لږه له يوې بنسټ – يا سرغونډالې او له يوې څنګغونډالې ځخه جوړه وي(او يا هم زياتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګيزغونډالي ولري). غونډالزياتونه د هيپوتاکس په مېکانيزم جوړه يا ودانه ده.
بېلګه: زدکونکی يو څه پوهيږي. هغه بايد زده کړي.

زدکونکی پوهيږي، چې هغه بايد زده کړي.

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه....

په غونډالزياتونه يا له څو غونډالو يوه جوړونه کې بنسټ-يا سرغونډاله او ځنګيزغونډاله.

ځنګيز- يا ځنګغونډاله د بنسټغونډالې مخ ته، ځنګ ته او يا د بنسټغونډالې منځ کې وي. هلته يوه غونډالزياتونه منځ ته راځي.

ځنګيزغونډاله له بنسټغونډالې څخه د مخه:

بېلګې: دا چې يا ځکه چې باران وريږي، لوبه په کوټه کې کوو.

سره له دې چې زه وخت نه لرم، سينما ته ځم.

ځنګيزغونډاله د بنسټغونډالې پسې:

موږ لوبه په کوټه کې کوو، ځکه چې باران وريږي.

زه سينماته ځم، سره له دې چې وخت نه لرم.

ځنګيز غونډاله د بنسټغونډالې منځ کې:

بېلګې: موږ لوبه ، دا چې باران وريږي، په کوټه کې کوو.

زه، سره له دې چې وخت نه لرم، سنما ته ځم.

ځنګيزغونډالې

ځنګيزغونډالې کېدی شي د هغوي د دندې له مخې توپير شي، بيا کېدی شي غړيغونډالې وبلل شي.

شيغونډالې(غړيغونډاله په نوميز حالت کې)

څوک چې وږی وي، بايد وخوري.(څوک بايد وخوري؟)

ډېر خوښېږم، چې ته مې نن کتو ته راځې . ـ څه (شی) مې خوښوي.

شيغونډاله(غړيغونډاله د خاوندوالي ـ، داتيو ـ، اکوزاتيو ـ يا اړيکوين شی په څېر يا بڼه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: زه په ياد لرم يا راوړم، چې هغې يوه جايزه ګټلې.(څه(شی) مې په ياد لرم؟)

سپين سوچ وواهه، چې هغه څه کړی شي.(سپين څه سوچ وواهه)

هغه هکپک وو، چې هغه يوه جايزه ګټلې.(هغه په څه هکپک وو؟)

Adverbialsätze: ادوربال غونډالې:

بېلګې:

هغه لمبا ته لاړ، (کله) چې هغه د کورکار پای ته ورساوه. (هغه کله لمبا ته لاړ؟)

سپين ناوخته راغی، ځکه چې ګاډی ناوخته شوی وو. (ولې سپين ناوخته راغی؟)

Attributsätze: اتريبوتغونډالې:

اتريبوتغونډالې په ژبلار کې يوه څنګيزه غونډاله ده، چې د يوه اتريبوت دنده لري، داسې چې له يوه نوم (سوبستانتيو) يا د يوه سوبستانتيو ګروپ په واک کې وي.

بېلګې: سپي، چې غاپي، نه داړي. يا داړل نه کوی.(کوم سپي نه داړي؟)
پيل(فيل) اموخت(عادت) لري، چې (هغه) سر خوروي) (پيل څه اموخت لري)

Konjunktioalsätze تړنغونډالې:

څنګغونډالې د تړنويونو له لارې لاربنوديږي

کړنوی زيات د څنګيزې غونډالې په پاي کې په ځای وي.
د خپلې غوښتنې يا نيت سره سمړی دا توپيرولی شي:

Kausalsatz (Begründungssatz)
کوزالغونډالې (لاملغونډالې)

(تړنې: چې، ځکه، ځکه چې، دا چې، داسې په نامه(؟))

بېلګه: زه تا واده کوم، ځکه چې راته ګرانه يې.
سبا ته ښونځی نه شته، ځکه چې د رسختۍ پيل دئ

Konditionalsatz(شرطی غونډاله)
(شرطونه: څنګه والی (؟) (حالت) د خبرو دې، کله (چې)،که، پرته له، بل ډول...)

بېلګه: نمرې به دې ښې شي، که تا درسونه زده کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه چای جوړوم یا کړم، که ته راځې.

Modalsatz (Satz der Art und Weise) (د رقم او ډول غونډاله،)
(کنجنکشن یا تړنویونه: داسې چې یا که څېرې، که چېرې،که)

بېلګه؛ تاسو لوبه ګټلی شی، که (چېرې) تاسو پوره وهڅېږئ.

Temporalsatz (Zeitsatz)
(وختغونډاله)

(تړنویونه: (چې، له هغې، دې ...) وروسته، ترڅ کې، له هغې پسې، پورې(دلتهمې ،، تر،، لیکلی وو، خو د وروستیو څېړنو لهمخې ،، تر ،، ناسم دئ او څه پرېپوهېدنه نه لري. دا موضوع لږ پېچلې شوې، چې بل ځای کې به پرې وغږېږو)، ....)

یادونه: تر د تړنوي په څېر هم راځي، خو د له او ..... نورو ځاینیوی نه شي کېدی

۱۰ بجو تر ۱۱ بجو پورې. یا ۱۰ – ۱۱ بجو

بېلګه: ټولګی (هغه) مهال (د کاډو) تمځای ته راغلل، چې ګاډی راورسېد.

غونډالجوړونه

یوه ساده غونډاله څنګه جوړه ده؟

نجلی لیکي (شینوم (نوم)+پرېدیکات)

(ایا) نجلی لیکي؟ (پویتنوی+ شینوم یا نوم+پرېدیکات)

ژوندېپاتو د مړو (ومړو ته) دعا وکړه.(نومځاینیوی + خاوندوالی شی(د،،ته،، حالت)+ پرېدیکات)

پلورونکي له مشتریانو څخه خوښنه وکړه.(شینوم + داتیو شی + پرېدیکات)

ځوان ملګری ګوري. (شینوم + اکوزاتیو شی)

ښونکي لیکناسمون پام کې لري.(شینوم + اړیکویز شی+پرېدیکات)

زه په شینوارو کې اوسېږم.(شینوم+ځایوربیال + پرېدیکات)

ګاډی ناوخته ځي.(شینوم + وختیز ادوربیال + پرېدیکات)

سترنج د وختتېرولو له امله کړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ما د ملګري سپی په اوبو کې لامبي. (د خاوندوالي اتريبوت+ شی+ځای ادوربال+ پريديکات)

کوم ځايبدلونونه شونتيا شته؟ يا کوم ځايبدلونونه کېدی شي؟ (خوښه مو)
ځوان خپل ملګری ګوري. (شينوم+ اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

پوښتنه يې هم همداسې ده، خو ،، ايا،، يې و مخه ته راتلی.

(ايا) دا ځوان خپل ملګری ګوري دا ځوان.(نوم+اکوزاتيو شی+ پرېديکات)

Subjekt (Satzgegenstand) und Prädikat (Satzaussage)
شينوم(غونډال اله) او پرېديکات (غونډالوينا)

(يادونه: پرېديکات هغه څه دي، چې يوه کړنه کړل کيږي يايوه کړنه کيږي)

د غونډالغړو سره

شينوم(غونډال اله) او پرېديکات(غونډالوينا) سره سړی کړی شي ساده غونډالې جوړې کړي.

بېلګې: کوچنی لوبيږي. موټر روانيږي. سړی پخوي. ښځه ګنډي.

د پوښتنې په بڼه: هلک لوبيږي؟ روانيږي موټر؟ پخوي سړی؟ ګنډي ښځه؟

يادونه: زه پرېکړه نه کوم، چې دا به څنګه راغلې وي. موږ په پښتو کې لکه غونډاله يو ډول ليکو او بيا پوښتننخښه پسې زياتوو او يا يې د مخه ايا ليکو. فکر به ورته وکړو.

شی يا ښه يې نومويی کړی شي

يو نوم/ شينوم – يو نوموی -

يو نوموی د مل سره-

يونوم/شينوم د اتريبوت سره -

يا هم يو نومځاينيوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په بخښنه. تاسو پوهېږي، چې دا پورته - د ،، وي،، په ځای لیکل شوی، دا په دې
ترېپوهېدنه،چې په هرځای کې د ،،-،، په ځای وي راتللی شي.
شینوم (غونډال اله)

زدکونکي زده کوي.

څوک یا څه شی؟(نومیز)

څوک یا څه شی زدکوي؟ زدکونکی زده کوي.

شینوم: زدکونکی

Das Prädikat (Satzaussage)
پرېدیکات (غونډالوینا)

زده کونکی زدکوي.

څه کوي.... ؟ څه پېښږي...؟

پرېدیکات وایي، څه دي، څه پېښیږي یا څه کړل کیږي یا څه کیږي.

زدکونکی څه کوي؟ .... زده کونکی زده کوي.

برېدیکات زده کول.

پرېدیکات تل یو کړنوی دی.
شی – غونډالپوره کونه

لاندې شیان شتون لري:

خاوندوالي شي، داتیو شی، اکوزاتیو شی، اړیکویز شی.

خاوندوالي شي (ګرامري دویم څنګه والی یا پېر)

پوښتنه: د چا؟ د څه؟

بېلګه: ژوندیو د مړو دعا وکړه.

ژوندیو د چا دعا وکړه؟ هغوي د مړو دعا وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا ځنګه والی(پېر یا حالت) د الماني په مټه دا لاندې ځو بېل بېل ځنګه والي لري، چې هغه به یا همداسې نیسو او یا به خپل خپلواک نومونه ورکوو. که په دې څه لیکلشوي وي، خو ښه او که نه، نو بیا باید یوه ټولیزه څېړنه پرې وشي.

داتیوشی (دریم ځنګه والی یا پېر)

پوښتنه: له چا، له څه؟ (سره، ځخه، کره)، وچا، وڅه؟ (ته) .....

یادونه: دلته د خبرو ډېر څهشته او هغه ،، د ما نوې میندنې،، کې ښهروښانه شوي.

قلم وملګري ته ورکوم.

قلم وچا ته ورکوي؟

و ملګري ته.

قلم له ما سره دی.

قلم له چا سره دی؟

له ما سره.

قلم له سپین ځخه اخلم.

قلم له چا ځخه اخلې؟

له سپین ځخه.

نن له سپین کره وم.

نن له چا کره وم؟

له سپین کره.

یادونه:دې ته په چا، په څه؟ او پرچا او پرڅه ؟ هم ورزیات کړئ او همداسې و چا، وڅه ؟

دلته څه نور هم د ویلو شته، چې دا به بیا ورزیات کړم.

اکوزاتیو شی (ځلورم ځنګه والی یا پېر، حالت)

پوښتنه: څوک، چا، څه (شی)؟

بېلګه: هغه و ماته دوه موټر راکوي.

نن د ما ملګری ګورم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه و چا ته دوه موټر ورکوي؟

هغه دا وما ته راکوي.

هغه نن څوک ګوري؟

هغه نن دما مګرى ګوري.

نن د ما ملګرى ګورم.

Das Präpositionalobjekt

اړيکويز شی

پوښتنه: له چا يا څه سره؟ د څه په هکله؟ پر څه - يا پرچا باندې؟ په چا يا په څه کې؟ و چا يا وڅه ته؟ چا يا څه پورې؟ (اړيکوي سره پوښتنه)

بېلګه: ښوونکي له زدکونکو سره د کار په هکله خبرې وکړې.
ښوونکي له چاسره خبرې وکړې؟ ښونکي له زدکونکو سره خبرې وکړې.

په څه هکله (له څه شي) ښونکي خبرې وکړې؟

ښوونکي د کار په هکله خبرې وکړې.

په خنو څنګه والو کې روښانه نه ده چې توپير کړي، چې ايا يو خپلواک غونډالغړی (اړيکويز شی) يا يو ورزياتونه (اړيکويز اتريبوت) مخ ته پروت دی.

د ګومان په څنګه والي يا حالت کې دواړه شونتياوې شته.

Mit den Satzgliedern
د غونډالغړو سره

شينوم يا نوموي(غونډال اله) او پرېديکات(غونډالوينا)

کېدی شي سړی ساده غونډالي جوړې کړي؟

بېلګه: کوچنی لوبې کوي. موټر ځغلي، سړی پخوي، ښځه کار کوي

د پوښتنغونډالي په څېر: ايا کوچنی لوبې کوي؟ ايامو ټر ځغلي؟

ايا سړی پخوي؟ ايا ښځه کار کوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په پښتو کې دا پوښتنوی له ویلو ځرګندیږي او زیات وخت د ،، یا ،، ورسره نه لیکي یا وایي.

اتریبوت- ورزیاتونه

اتریبوت خپلواک غونډلغړي نه دي.

ادجکتیوي یا خویوییز اتریبوت(هم: اتریبوتي خویوییونه):

خویوی یا هم ګنوی له یوه نوم/سوبستانتیو سره زیاتیږي:

بېلګې: ښکلی کور. دما نوې غونډوسکه، دریم ځای

präpositionales Attribut:

اړیکوییز اتریبوت:

اتریبوت کېدی شي له ډېرو وییونو او له نورو وییونو – د یوه اړیکوي سره په تړنه- جوړ وي.

بېلګه: زه شمېرونی(کمپیوتر) له اعلاناتو څخه اخلم.

Genitivattribut:

خاوندوالي اتریبوت:

شي یا نوم ته په خاوندوالي ورزیاتونه

بېلګه: دما د ملګري سپی ښه روزلشوی دی.

د هنرمند انځورونه هکپکونکي وبرېښېده.

یادونه: موږ د څنګه والي یا حالت په هکله څه ستونځې لرو، په دې هکله مې په لنډ تېر وخت کې لیکنه هم خوره کړې، که هغه مو وکتله او د سمون په هکله مو یې فکر وکړ، خوښ به شم.

Partizipپارتیڅیپ:

د کړنوي لپاره یوه د نخښونې بڼه ده، چې د کړنوي (بېلابېل وختپوړی) او هم د خویوي (بدلونتوانوالی) خویونه لري او له دې سره د کړنوي او خویوي په منځ کې ځای نیسي (په دواړو پارتیڅیب شوی)

،، ،، تلونی،، د کړنوي ،، تلل،، اوسمهال پارتیڅیپ دی.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

► Partizip als Attribut
پارتیڅیپ د اتریبوت په توګه

بېلګه: خوښو لیدونکو په خپلو ځایونو چغې کړي

هغه په ځغاستندي – یا ځغاستېتۍ (ور) زدکړه (تمرین) ورکوله.

غونډالجوړ ونې
وختونه
اوس وخت
ځم، ځو،ځې، ځۍ، ځي

Präteritum oder Imperfekt = **1. Vergangenheit**

لومړی تېر وخت: زه پرون تولـه ورخ کور کې وم ، ځکه چې (زه) ناروغ وم.

ما غوښتل سینما ته لاړ شم، خو باید بستره کې پاتې شم.

ما تبه لروده او د غاړې درد.

Perfekt = **2. Vergangenheit** **تېر وخت ۲**
► Plusquamperfekt = **3. Vergangenheit** **تېر وخت ۳**
راتلونکی . ۱ ► Futur I = **1. Zukunft**
راتلونکی . ۲ ► Futur II = **2. Zukunft**

تېر وخت او او ۳ . تېر وخت د مرستندوي کړنویونو ،، لرل،، یا ،، یل،، سره.

راتلونکي د مرستندوی کړنوي ،،به+ کړنوی،، سره. دلته هم مرستي ته اړتیاده،

په پښتو غونډله کې کړونی چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو په بڼه دي، د کړنوي پای کې راځي او دا په ډېرو مهالونو کې او له دې سره غونډله- پوره غونډله- له یوه وي څخه جوړه ده، چې دا غونډله هممهال کړنوی او کړونی دواړه لري.

بېلګې: تلل: ځم، ځې، ځو او....لاړم....

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوړل: خورم، خورې...

مرسته: په پای کې د کړنې سره د کړوني ځاینیوي ځاینیوو تورو ته څه وايي؟

ایا دا توریز یا لنډ نومځاینیوي دي، که څنګه؟

وروسته څېړل شوي. لنډ: دا اینکلیتیکي نومځاینیوي بلل کیږي.

د کړنویونو بدلون یا بدلېدل (د لرل او به سره)

بېلګې ناتوانه کړنویونه .... بېلګې توانمند کړنویونه

اوسمهال: ..... زه وایم......... زه ځم

ته وایې .... ته ځې

هغه (ن، ښ) وايي ..... هغه (ن،ښ) ځي

موږ وایو...............موږ ځو

تاسو وایئ............ تاسو ځئ

هغوي (ن ښ) وايي.............. هغوي (ن،ښ) ځئ

اوس تېر مهال یا پرفکت: ما ویل .... زه تللم(*)

تا ویل................ ته تللې

هغه(هغې) ویل .... هغه تللو، هغه تلله

تاسو ویل (ویلو)..... تاسو تللئ

هغوي ویل(ویلو).... هغوي تلل(تللې)

موږ وویل..................موږ لاړو (لاړلو)

تاسو وویل .... تاسو لاړئ (لاړلئ)

هغوي وویل(وویلو)..... هغوي لاړل (ښ لاړلې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرفکت :...... ما وویل............ زه لاړم (لاړلم)

تا وویل (وویلو)....... ته لاړلې

هغه، هغې وویلو ... هغه لاړه(لاړلو)

ښ. لاړه (لاړله)(توپیر په ه کې دی.

موږ وویلو .... موږ لاړو(لاړلو)

تاسو وویلو......... تاسو لاړلی

هغوي وویل ....هغوی(ن،ښ) لاړل (ښ. لاړلې)...

پلوسکوم پرفکت: ما وویل... زه لاړم فکر : ماویلي وو

تا وویل...... ته لاړلې .... تا ویلي وو

هغه، هغې وویل........ هغه(ن،ښ) لاړه (لاړله)

موږ وویلو .... موږ لاړلو

تاسو وویلو .... تاسو لاړلی

هغوي وویلو................ هغوي (ن،ښ) لاړلو (لاړلې)

راتلونکی ۱ : زه به وایم.................. زه به ځم

ته به وایې .... ته به ځې

هغه به وایي................ هغه به ځي

موږ به وایو........موږ به ځو

تاسو به وایی............ اسو به ځی

هغوي به وایی........ هغوي به ځي

راتلونکی ۲ : ما به ویلي وي .... زه به تللی وم (*)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا به ويلي وي...... ته به تللى وي

هغه به ويلي وي........ هغه به تللى وي

هغهي به ويلي وي..... هغه به تللي وي

موږ به ويلي وي.......... موږ به تللي وو

تاسو به ويلي وي............ تاسو به تللي وی

هغوي(ن،ښ) به ويلي وي.....هغوي (ن،ښ) به تللي وي

لاندې ته يادونه: په لاندې کې د لرل او يل کړنويو سره بې له ځانيز نومځاينيوو هم دا غونډالي د يوه ويي په څېر سمې دي. لرم، يم او نور

Konjugation der Hilfsverben د مرستندوي کرنويونو يا کړونو بدلون		
Haben لرل	Sein يل	Werden به
Präsens		اوس مهال
زه لرم ته لري هغه لري موږ لرو تاسو لرى هغوي لري	زه يم ته يې هغه دی هغه ده موږ يو تاسو ياست هغوي دي	په دې بدلون کې لږ ستونځې شته چې ګران ژبپوهان مرسته کړی شي زه به (شم؟) او همداسې دا نور پام دې ورته وشي. ته به

(c) ketabton.com: The Digital Library

		هغه به مونږ به تاسو به هغوي به
Präteritum – Imperfekt		
ما لرل تا لرل هغه لرل هغې لرل مونږ، تاسو، هغوي لرل	زه وم ته وې هغه وه مونږ وو تاسو وئ هغوي وو	
Perfekt		
ما، تا، هغه، هغې لرلي وو مونږ، تاسو، هغوي لرلي وو	زه وم ته وې هغه وو مونږ وو تاسو وئ هغوي وو	

(c) ketabton.com: The Digital Library

Futur I		راتلونکی ۱
ما، تا، هغه، هغې به لرل موږ ، تاسو، هغوي به لرل	زه به یم به یم هغه به وي موږ به وو تاسو به وئ هغوي به وي	زه به شم ته به شې هغه به شي موږ به شوي تاسو به شوي وئ، هغوي به شوي وي
Futur II		راتلونکی ۲
ما، تا، هغه، هغې به لرلې وي موږ، تاسو، هغوي به لرلې وي	زه به شوی یم ته به شوی یې هغه به شوی یي، هغه به شوې یي موږ به شوي وو تاسو به شوي وئ هغوي بهشوي وي	زه به شوی وم. ته به شوی وې، هغه(ښ) به شوی وو(وه). موږ به شوي وو. تاسو به شوي وئ هغوي به شوي وو ښځینه: هغوي به شوې وې

پورته ته یادونه: پهپورته کې دې ګران لوستونکي او ډېر درانه ژبپوهان هم مرسته وکړي
ا په هر بل ځای کې هم.

کړونی او پرې – یا نه کړونی (کېدونی؟)Aktiv und Passiv

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کړنغونډالې کې شی (غونډالپوره کونکی) په نه کړونغونډاله کې سبجکت (غونډال اله) کيږي.

کړنغونډاله(کړنبڼه): ملالۍ(سبجکت) و هوګۍ(ابجکت) ته ډاډ ورکوي (پرېډيکات).

ناکړنوی (زورپډبڼه): هوګۍ(سبجکت) ډاډمنه کيږي (د ملالۍ له خوا)

Aktiv اکتيو:

په يوه اکتيو- يا کړنغونډاله کې سبجکت کړونی دۍ، نو کړونی بيا په همغه حالت کې وي.

پېلګې: ملالي هوګۍ ډاډه کوي.(ملالی کړونې ده، هغه هوګۍ ته ډاډ ورکوي.)

هوګۍ ربړيږي.(هوګۍ په همغه حالت پاتې ده.)

ځلمی دړه وازوي. (ځلمی پخپله دړه وازوي.)

زه ښوروا لړم. (زه پخپله ښوروا لړم)

Passiv: نه کړونی يا کېدونی: دا نه کړونی د کړونې مخامخ دۍ، نو دا ناکړونی دۍ.

بېلګې: هوګۍ ډاډه کيږي. (هوګۍ پخپله څه نه کوي)

دړه وازيږي. (د دړې وازول پېښيږي. يو شی دا وازوي)

ښوروا لړلکيږي. (ښورا له دې سره څه نه کوي، يو کس يې لړي.)

Kasus احالت (څنګه والي)

اړيينه يادونه: دا حالتونه په پښتو کې همداسې راځي، خو په پښتو کې داتول په رکتوس او اوبليکوس حالتونو کې خوندي دي او په بل ځای کې پوره څېړل شوي، چې هلته هرو مرو د ژبپوهانو مرستې ته هم پوره اړتيا ليدل کيږي، خو دا دلته راوړنهيي هم بې ګټې نه ده او ناسمه هم نه ده. دادې هم په ياد وي، چې دا له موږ سره په ژبپوهنه کې ډېر همرسته کوي، چې دموږ لپاره به ژبڅېړنه کې نوي وي، نو له دې امله ستاسو مرستې ته هم پوره اړتياشته، چې ناسمون او سمون ته يې سره فکر او څېړنه وشي.

د حالت په څېړلو پيل کوو، په داسې ډول چې د ما په پخوانيو ليکنو کې به لږ بدلون وګورو. دا چې دا بدلون به سم وي او که څنګه؟ په هغې بايد اندونه سره بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو د ژبلار ليکنه زيات وخت زموږ ليکوالانو له دباندنيو پښتوپوهانو څخه رانيسي. بله لار نه لرو، خو ناسمونونه بايد پېکې وکتلی شو.

۱ – څنګه والي په هکله څه بايد وپوهېږو؟

۲ – د کنترول پوښتني – د کنترول پوښتنه داسې کوو

۳ – بدلونونه- د څنګه والي له مخې په رښتينې څه بدلېږي؟

۴ – څنګه والي ته ولې اړتيا لرو؟

۵ – ۴ څنګه والي د يوه ليد سره

۵ . ۱ – نوميز حالت

۵ . ۲ – د خاوندوالي حالت

۵ . ۳ – د و .... ته او همداسې نور حالتونه، چې بايدپرې وغږېږو
۵ . ۴ – د ناکړوني حالت

۶ – په پښتو کې حالت – په هکله يې غوره معلومات

په پښتو کې لاندې څنګه والي لرو

نوميز. خاوندواليز، داتيو يا و...، ناکړونی يا کېدوني څنګه والی

دا حالتونه د نوم/سوبستانتيو او د غونډلو د نورو توکو په منځ کې اړيکې ښايي. نوم په پښتو کې هم د نوميز، خاوندوالي، داتيو، اکوزاتيو څنګه والي په غونډله کې ځای په ځای دئ.

په ځانګړې توګه الماني کې د دې څنګه والي لپاره څنګه والي - يا حالتپېژندونکي څنګه بدل شي. په پښتو کې هم د نوميز او اکوزاتيو لپاره داسې راوړلی شو:

کېک خوندور دې (نوميز)

وما ته کېک راکړه (اکوزاتيو)

که غواړې سم څنګه والی يا حالت ومومې، کړی شې د کنترول پوښتنه وکړې:

حالت	نوميز	خاوندوال	داتيو	اکوزاتيو
بېلګه	هلک	د ملګري	و مور ته	سوغات ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنرولپوښتنه: څوک یا څه سوغات ترلاسه کوي. د چا مور کوچني ته سوغات ورکوي؟

هلک و چاته سوغات ورکوي. هلک و مورته څوک یا څه ورکوي؟

بدلون – د څنګه والي سره ټیک څه بدلیږي؟

له ټولو څخه د مخه (د ټولو سره له مخه ناسم دی) نرښځیوال باید د حالت سره سر وخوري. دا نرښځیوال په ګوته کوي، چې نوم په کوم حالت کې ځای دي:
بېلګې یې راوړو او نور کېدی شي دا زما په نورو لیکنو کې وکتل شي.
پلار، د پلار، له پلار.... او دلته نور ډېر شته، چې بلځای کې څېړل شوي، پلار(په اکوزاتیو حالتکې).
په پښتو کې ، څوک، چا، څه همهغسې دي، خو د حالت اړوند مورفیمونه ورزیاتیږي.
لکه: چا، څوک، څه؟ د چا، د څه؟ له چا، له څه؟ او نور او چا، څوک، څه؟

په غونډله کې یو نوم کم یا لږ یواځې وي- هغه زیات یا ډېر له یوه خویوي سره وي:
،دا یو ښه سړی دی،،
کله، کله یې په غونډله کې ځایناستی لیکل کیږي:
،، هغه ډېر ښه دی.،،

دا په دې ترېپوهېدنه چې نرښځیوال ، خویوی او نومځاینیوی په غونډله کې بدلیږي.:
،، زه د یوه ښه سړي سره لیدنوخت لرم. زه له هغه سره نن ګورم..

څنګه والي یا حالتونو ته څه اړتیا لرو؟

د څنګه والي یا حالت په مرسته پوهېږو، چې نوم/شینوم په غونډله کې کوم رول غوره کوي یا نیسي او په کوم ،، نسبت،، (اړوندوالي یا په اړیکو کې) د غونډالې د نورو ویېونو سره ځای نیسي. بې له څنګه والي یا حالت به ډېرې غونډالې نه پوهېدونې یا هکپکونکې برېښېدی یا وبرېښیږي.

لاندې وکوری. په لومړي غونډله کې به نومونه ښه بدل نه شي او په بله کې به دا کار وشي.

-- کوچنی مور ملګري لیک ورکوي،، دا هکپکونکې برېښي، که ؟ او یا څه نه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچنی ومور ته دملګري لیک ورکوي..

که دا غونډله د پوښتنې په ډول ولیکو، نو داسې به وي:

څوک وچا ته د چا لیک ورکوي؟

څنګه والی یا حالت هغه دنده روښانه کوي، چې نوم یا همداسې نومځاینیوی یې په غونډله کې غوره کوي، او په غونډله کې یې د نورو وییونه سره ،، نسبت،، یا اړیکې په ګوته کوي..

دا څلور څنګه والي یا حالتونه به تل له تا سره مل وي، نو ښه پام اوو څېړنه یې همدومره اړیینه ده: دا نور نه څېړم، په ډېرو لیکنو کې څېړل شوي.

سیده -، ناسیده شی

سیده شی: پېژند: غونډالغړی، چې د کړنوي، په اکوزاتیو کې ، د غونډلې په واک کې دي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده ډکوي.

مخامخ وی یې ناسیده شی.

١ - کارونبېلګه: په غونډله کې. ،، زه دما د کورکیلي لټوم.،، ،، د ما د کور کیلي،، یو نومیز غونډال غړی دی، چې په اکوزاتیو ډول دی او د یوه سیده شي دنده وکړنوي ،،، لټوم،، ته پوره کوي.

یوه غوره یادونه: موږ باید وهڅېږو، چې په خپلو ټولو لیکنو کې یو څه چې په پیداښښي توګه راغلی شي، بې پروا پرې نه ږدو. لکه په پورته غونډاله کې، چې د کړنوي د مخه ،، و ،، باید ولیکو. له دې سره د غونډالې څرنګوالی هم په پام کې نیول کېږي، چې باید ونیول شي.

١ – سیده شی نخښونه د سیمانتیکي دندې سره سراو کار لري، چې په ډېر دا ډول جوړښتونو کې خوندي ده، دا دکړنوي له کړنو څخه سیده اغیزمن شی یا ابجکت، چې هغه په دا ډول اړونده کېدنجوړښتونو شی یا ابجکت کیږي. ،، د کور کیلي د ما له خوا لټول کیږي.،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - ،، داسیده شی پسې نښتی له کړنویکړنو (یا د کړنوي له کړنو) څخه اغیزمن دی...،،

Wortbedeutung/Definition:وېی - یا لغات جوړونه

ناسیده شی

وېی پرېپوهېدنه/ پېژند

۱ – ژبه: غونډالبرخه، چې د کړنوي په واک کې دی، په ډاتیو ډول وي او د یوه شي سینتاکتیکي دنده پوره کوي. دا کلیمه د برخې په څېر د جینیتیو لپاره دنده هم پوره کوي –

او داتیو شی همداسې اړیکوي شي لپاره کارول کیږي. دلته نور هم ډېر څه شته، چې باید لیکل شوي وی، خو نور ورته سترړی شوم.

کارونېلګه:

-- په غونډاله کې: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، ،، له تا،، نومینال غونډالغړی دی، چې د الماني په داتیو او پښتو کې ،، له تا؟؟؟،، حالت کې دي او وکړنوي ،، مرسته،، ته د یوه سیده شي دنده پوره کوي.

-- د ناسیده شي نخښونه د داتیو لپاره کله د همهغه پرېپوهنیزه کلمه د پاس کلیمي(دا پاس په دې پرېپوهېدنه دی، چې هغه بل څه خوندی لري. برخه ورته نه شو ویلی، هغه بیابل څه دي) لپاره کارول کیږي پرته له اکوزاتیو(سیده شی).

-- دا ناسیده شی په الماني کې (پښتو ته دې پام وشي) له سیده شي په څېر نه د یوه ناکړوني غونډالي سبجنک(نوم) په څېر کارول کیږي: ،، زه له تا سره مرسته کوم،، داسې کیږي، چې،، له تا سره به مرسته وشي،،، دا ناسیده شی ،، له تا،، په داتیو حالت پاتیږي.

Kasus (څنګه والی پېر یا حالت)

یادونه: په څنګه والي کې مې لیکنې تکرار راځي، خو بدلونونه پهکې شته. لوستلیې ماتهپهزړه پورې برېښي.
دلته به لږ څه روښانه کړو او ځنې.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبې له مخې څلور ځنګه والي یا حالتونه لرو. دا چې په پښتو کې څو دي، دې ته دې پام وشي او ودې څېړل شي. زه به خپل وړاندیزونه وکړم. دلته د ډېروالي کې یواځې د داتیو څخه څه راوپېښتلی شو.

۱ – نومیز پېر

پوښتنه: څوک، چا یا څه؟ (چا-، څوک-، څه ځنګه والی)

۲ – خاوندوالي ځنګه والی یا پېر

پوښتنه: دچا؟ د څه؟(د چا - ، د څه ځنګه والی یا حالت)

۳ – داتیو

پوښتنه: له چا، له څه (سره، څخه، کره...)؟ وچا (ته)؟ ، (تر) څه- ، - چا پورې؟، په چا ،په څه (کې)؟ نور هم باید پام ورته وشي. یا

۴ – اکوزاتیو:

پوښتنه: څوک؟ چا؟ څه؟ دا او ۱ – ځنګه والی یا پېر یو ډول ښتنویونه خوندي لري، خو دا په پرېکړوني ځنګه والي حالت کې کارول کیږي.

یادونه: دا ځرنګه والي یا پېرونه ما څو ځایه څېړلي او په اخرو لیکنو کې مې سمونونه پهکې راوستی، په ځانګړې توګه دریم ځنګه والي یا پېر کې.

Nominativ نومیز:

ښځینه: ونه، یوه ونه، دموږ ونه. زیات یې : ونې.

نارینه: کور، یو کور، د تا کور. زیات یې: کورونه.

Genitivخاوندوالی:

ښځینه: د ونې، د یوې ونې، دموږ د ونې. ډېر یې : د ونو

نارینه: د کور، د یوه کور، د تا د کور، ډېر یې : د کورونو

Dativ داتیو:

له ونې (سره، څخه، کره...)

له یوې ونې (سره، څخه، کره...)

د موږ له ونې (سره، څخه، کره...)

له ونو (سره، څخه، کره...)، له کور

له یوه کور (څخه، سره، کره...)

د تا له کور څخه(سره، کره....)

له کورونو څخه

و تا (ته)، وهغه (ته) (ن)، و هغې (ته) (ښ) ، وهغوي (ن،ښ) ته.

په تا او ....، پر غغه....، او نور.

اړیینه یادونه: ماپه خپلو د مخه لیکنو کې داسې اندل، چې ګوندې دا ،،له...څخه،، دی، خو داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دلته ډېر څه د ویلو شته او چې ایا دا بېل، بېل ځنګه والی کېدی شي. په دې هکله باید فکرونه سره بدل شي او که له نورو ژبو څخه څه نور هم په کې بدلېدلی شي. دا پورهخبرو څه باید وي.

Akkusativاکوزاتیو

ونه

یوه ونه

دمورډ ونه

ونې

یادونه: دا اکوزاتیو او د نومیز ځنګه والي یا حالت کې یو ډول دي، خو لومړی کړونی دي او دا بل پرېکړوني یا ناکړوني دی.

کور

یو کور

د تا کور

کورونه

اتریبوت (پژندنخښنو) سره بېلګې:

نارینه: زوړ چینار. د زاړه چینار. له زاړه چینار څخه. زوړ چینار.

ښځینه: ځوانه ونه. د ځوانې ونې. له ځوانې ونې څخه . ځوانه ونه

Der Konjunktiv ترنويي يا - لغات

کونیونکتیو یا کنجنکشن

Der Konjunktiv I

کونیونکتیو ۱ ترنویی ۱

۱ – کونیونکتیو زیات یوه هیله، یوه غوښتنه یا (یوڅه) رابلني ته وایي (افاده کوي).

دا چې ویل کیږي، لا تراوسه رښتیا شوي یا کړل شوي نه دي، بلکه د ویونکي له خوا څخه داسې غوښتلکیږي.

بېلګه: - هوښ ولره

- سړی دې دوه هګۍ واخلي

- هغه دې صبر وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – له کنجنکشن ۱ سره ناسیده/ نه ویېزې (نه ور غرېزه) ویناوي جوړېږي.

بېلګې: ځوان وايي، هغه هره ورځ خپله د خوښې مړۍ خوري.

پلار وايي، هغه دې پیسې سپما کړي.

Konjunktiv II (Möglichkeitsform II)

کونیونکتیو ۲ (شونتیابڼه) ترنوییز ۲ :

۱ – کونیونکتیو ۲ یو څه وايي چې په خیال کې وي، خو عملي شوي نه وي.

بېلګه: که شونتیا یې وی یا که کېدی شي یا که کېدونکې وي، هغه به هره ورځ خپله د مینې مړۍ خوري.

ما به داسې نه وی کړي.

زه به داسې څه هیڅ (وخت) ونه کړم.

کونیونتیو ۲ زیات وخت د درنښت له امله هم کارول کیږي.

بېلګه: ما به هیله لرودی، چې تا دې یو ه غزل ویلي وی.

ما به تاته مشوره درکړې وی، چې دا کتاب دې ولولې.

۳ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، هغې پسې چې یو څه ته لاسرسی شوی وي.

بېلګې: نو دا به وو.

د ازموینې لومړی پړاو به تا اوس سرته رسولی وي.

۴ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، چې یو څه تېر او سرته رسېدلي وي.

بېلګه:که بس په خپل وخت راغلی وی، زه به په سم وخت ښونځي کې وی.

۵ – کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، که یو څه همدا اوس پیښېدلی.

بېلګه: که ما په همدې وخت کې پیسې لرودی، زه به له تاسره سینما ته لاړ شم.

۶ - کونیونکځیون ۲ کارول کیږي، که یو څه لا نه وي پیښ شوي.

بېلګه: که مور د ښونځي کار دا اوس نه لیکلی، زه به نېکمرغه وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Konjugation im Konjunktiv I

بدلون په ترنویونو ۱ کې

اوسمهال

زه ځم زه وایم زه خبرې کوم

ته ځې ته وایې ته خبرې کوې

هغه، هغوي ځي هغه، هغوي وايي هغه، هغوي خبرې کوي.

موږ ځو موږ وایو موږ خبرې کوو

تاسو ځئ تاسو وایئ تاسو خبرې کوئ

هغوي ځي هغوي وايي هغوي خبرې کوي

Perfekt پایشوی راتلونکی

زه دې تللی وم ما ویلي دي ما خبرې کړي

ته دې تللی وې تا ویلي دي تا خبرې کړې دي
هغه، هغوي تللي دي هغه هغوي ویلي دي هغوي خبرې کړي دي

موږ دې تللي یو موږ ویلي دي موږ خبرې کړي دي

تاسو دې تللي وئ تاسو دې ویلي وي تاسو خبرې کړي دي

هغوي دې تللي وي هغوي ویلي دي هغوي خبر کړي دي

Futur I راتلونکی ۱

زه به لاړشم زه به ووایم زه خبرې وکړم

ته به لاړ شې ته به ووایې ته به خبرې وکړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه، هغوي به لاړ شي   هغه، هغوي به ووايې   هغه، هغوي به خبرې وکړي

موږ به لاړ شو   موږ به ووايو ،   موږ به خبرې وکړو

تاسو به لاړ شئ   تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

تاسو به لاړ شئ تاسو به ووايئ   تاسو به خبرې وکړئ

هغوي به لاړ شي هغوي به ووايي   هغوي به خبرې وکړي

Futur II راتلونی ۲

زه به تللی وم مابه ويلي وي ما به خبرې کړې وي

ته به تللی وې تابه ويلي وي   تا به خبرې کړي وي

هغه، هغوي به تللي وي هغه، هغوي به ويلي وي   هغه هغوي به خبرې کړې وي

موږ به تللي وو   موږ به ويلي وي   موږ به خبرې کړې وي

تاسو به تللي وی   تاسو به ويلي وي   تاسو به خبرې کړي وي

هغوي به تللي وي   هغوي به ويلي وي   هغوي به خبرې کړي وي.

Die direkte Rede

سيده ويناوې يا – خبرې يا ګړېدل(؟)

يادونه: ما پورته د هغه اړوند وي دوه ډوله پرېږوهېدني ليکلي. دا توپير لری. د سم اند له مخې وينا يو څه او خبرې بل څه دی. وينا يو رښتيا ارزښت لري او هغه بايد وښوول شي، چې داوينا رښتيا او که نارښتيا ده او خبرې دا نه وايي. دا به داسې ووايو، چې ټول هغه ويل، چې دا د وينا پېژند نه لرې، خبرې دي.

سيده خبرې د يوې غونډالې برخه ده، چې ويونه ښېرته ورکوي، کوم چې ويل شوي وي.

دا ويل شوي چې په نخښه کړو، د نخښوننخښو منځ کې ځای په ځای کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شونتیاوې:
پلار وویل: ،، نن موږ یو چکر وهو.،،

،،نن موږ یو چکر وهو،، ، پلار وویل.

،، نن،، ، پلار وویل، ،، موږ یو چکر وهو،،.

،، ایا نن یو چکر وهو؟،، ، سپین وپوښتل.

،، موږ نن یو چکر وهو!،، ، سپین غږ کړ.

die indirekten Rede ناسیده خبرې

په ناسیده خبرو کې (نه وییزې خبرې) دا ویلشوې وییونه بېرته نه ورکوي، بلکه په یوه وییزه خبرې خبر ورکول کیږي.

سرې دبېلګې په توګه په کار اچوي، که سرې د یوه بل یوه وییزه خبره یو دریم ته ورکوي.

ناسیده خبرې دې په کونیونکڅیون ۱ کې ځای په ځای وي.

سپین ماته وویل، هغه نن د فوتبال (پښو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

سپین ماته وویل، چې هغه نن د فتبال(پښو غونډوسکې) لوبغالي ته ځي.

لوبغاړی په اند وو، هغه په ښه حالت کې دی.

ناسیده خبره په کونیونکڅیو ۲ کې ده، که کونیونکڅیون ۱ څخه یواځنی روښانه وي:

سپین وویل، که د هغه مورپلار نن یو نوی موټر اخستلی وی. ما به هیله لرلی وی، چې هغوي نن دلته راغلي وی.
ناسیده خبرې زیات په اینډیکاتیو وي، که روښانه وي، چې یوه ناسیده خبره مخ ته پرته وي، په ټوله کې یه یوه غونډاله کې له یوه پیلویي سره .

سپین وایي، چې هغه د کورکار کوي.

موټروان په اند دی، چې دی مختګ لري یا ----،--لومړیتوب لري.

pas·siv نه کړونی

یوه کړنې ته لومړی بوخت یا کړونی، و یوې ټاکلې کړنې ته لومړی پل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خویوی یا خویګړ Adjektiv

۱ ـ له خپله ځانه له خپل ځان څخه څه نه پیلول او بې کړنې انتظار کول، شیان ځان ته راتلوني پرېښول، نه کړونی، ارام، موخې ته هڅېدونکی، نه کړونتوانمنده یا د څه لپاره هڅېدونکی.

،، هغه د سوچ بوچ ناکړونی پیداېښت دی.،،

-پخپله په یوه څه کې نه کړونکی،څه چې ورسره پېښیږي، هغه به وي، په ځان تېرېدونې پرېږدي،،

۲ ـ په یوه شي کې پځپله بوخت، دا نه کول، هغه یا دا پر ځان باندې منل، یو څه له ځان سره پېښېدلو پرېښودوني، په ځان اغیز پرېښودوني.

،، هغه غوښتل په خبرو اترو کې نه کړونی نه وي،،

څه دا لاندې دي؟

(چا) (د چا) (له څه شی) سره (څوک) (له چا) سره وواهه؟

پوښتنه ده، چې موخه وره رامنځ ته شوې او په نوکانو کې حالتونه یا څنګه والي دي.

چا (نومیز حالت دی. ما، هغه، سپین...) یې په ځای راځي. د چا (دلته ،، د ،، د خاونداوالي مورفیم دی، دا ،، د چا،، د خاوندوالي حالت دی)

یادونه: په دې دوه حالتونو کې موږ په پښتو کې شتونځې نه لرو، که څه هم په نومیز حالت کې بیا د (څوک) باندې بدلیږي او همداسې د پرېکړوني حالت کې هم بیا د ،، چا،، په ،،څوک،، بدلیږي. دې ته په الماني کې اکوزاتیو وایي. له چا (داتیو حالت دی، دې ته بیا په پښتو کې زیات بېلابېل برخې وایې او که پخپله حالتونه دي، لري).

انتروګاتیوغونډالي Interrogativsätze

روښانه ده، چې ته به په دې وینو کې ځانله پوښتننخښه په پام کې لرې. دا کېدی شي ډېره پارونکې یا په زړه پورې وي، چې ستا د ژبې نوي ویونه و پېژنې. پښتو ژبه په ټولیزه توګه یا په ټوله کې پوره پېچلې ده، خو زیات دا بیا هم بېخي سم اندیزه او یواځې کېدی شي، چې پېچلې روښانه شوې وي. ګرامر(پښتو ژبلار) ټکي په ټکي ژباړل شوی (*) ،، د لیکلو هنر،،. نن موږ د دې لاندې د ویونو ـ او غونډالو پوهنه(۱) پوهیږو، دا په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ېپوهېدنه چې د ديوې ژبې لارسيستم. د نورو ژبو په څېر موږ هم کړی شو زموږ د پښتو گرامر يا ژبلار په بېلابېلو موضوعچاپېريالونو وو ېشو:

انعطاف. زموږ ستونځې دا دي، چې موږ په پوهنه کې د ويونو د څرنگه والي سره نه يو مخامخ شوي.

سړی په يوه څه هلته پوهيږي، چې ورسره مخامخ شي او په هغې کې يې پام ته راشي، چې څه څه دي؟

اوړېدنه، بڼه بدلېدنه: د دې دوه ويوواو نورو کارول بايد موخور وي.

اوړېدنه کې لور يا موخه له يوې لور يا يوې موخې بلې ته اوړي.

بدلېدومي هغه دي، چې موخه همغه ده، خو د وي بڼه بدليږي.

transformiéren/خوزند

بڼه بدلول، اوړېدل، بلډول کول.

د اوړېدل لاندې څه پوهيږو؟

۱ ا - ترانزيتيو يا خوزند تلونی ؟؟؟ : لور، ځای لور بدلول.
۱ ب – اوړېدل(ترنزيتيو، لکه په ۱ ا – کې د موټر لوربدلون ځان چمتو کول...: ب) رېفلکسيو يا بېرته راگرځېدونی راگرځېدل: ځان راتاوول، بل لور ښوول؟

پيداښت(بې له ډېرو):

ټولې هغه ژوندۍ او مړې ځرگندېدنې يا پېښېدنې، چې بې د انسان د څه کړنې څخه شته يا منځ ته راځي پيداښت دی. يا پيداښتي دي

،، ناژوندی پيداښت،،

- د بوټو، ژوو، اوبو او تيگو، د ځمکې د سر برخو په څېر ټولوالی يا د ټاکلو ځايونو(چې انسانان نه وي ورغلي او يا له هغوڅخه نه وي جوړشوي).

،، غوړېدلی پيداښت،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويډولونه

په پښتو کې .... ويډولونه شته: نوم، ادجګټيو يا خوی وی، نومځاينيوی، ګڼيزويونه، کړلويونه، ادوربونه، اړيکويونه يا نسبتي ويونه، تړنويونه او انترجکشنونه. دا ويونه کېدی شي په بدلېدونکو او نه بدلېدونکو ويډولونو ووېشل شي .دا د يوه لنډه يادونهوي او نور مخ ته نه شم تللی.

غونډالغړي

د غونډالي جوړښت او موخه د غونډالي جوړښت په واک کې دی. دلته يا له دې سره بايد ته غونډالغړي او ويډولونه سره ردبدل نه کړې. ويډول ټولکی يا کاتيګوري بلل کيږي، په کوم کې چې ته هر ځانګړی وی ترتيب کولی شې. غونډالغړي په څټ د يوې غونډالي توکي دي، دوي يوه دنده سرته رسوی او کله کله کړی شي له يواځې يوه وي څخه جوړ وي، کله کله له ډېرو يونو څخه هم يا ويګروپونو څخه هم جوړ وي. د پښتو غونډالغړو پورې شينوم، برېديکات، شی لکه اکوزاتيو شی، خاوندوالی او داتيوشی او اړيکوی شی او همداسې ادوربالي ټاکنې، چې کله، چېرته، څنګه او يا ولې يو څه پېښيږی.

دا چې له کومو غونډالغړو غونډاله جوړه شوې ده، کړی شې د غونډالي د يوه ژورې څېړنې څخه راوباسې.

وختبڼه: موږ په پښتو کې درې وختبڼې لرو. اوسمهال، تېرمهال، او رتلونکی مهال. د دې لپاره چې دا مهالبڼې

Adpositionenاړيکويونه يا نسبتي ويونه د کسانو، شيانو يا پېښو په منځ کې اړيکی ټاکي. له دې امله اړيکويونه هم بللکيږي.دوی کړی شي کوزال**kausale** (بنسټ – پرته ، بې، په ځای)، لوکال**lokale** (ځای بېلګه: (کره، باندې)، تمپورال**temporale** (وخت- بېلګه: (له) څخه، شاوخوا، ترڅ، ته) يا مودال **modale** رقم اوډول – بېلګه: پسې پېښه، مننه) نسبتونه يا اړيکې روښانه کوي.

کوزال(بې ما، پرته له ما يا له ما پرته، د ما پر ځای)،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځاييز: (پر يوه بجه، د ۱۱ بجو شاوخوا، پر ۱۱ بجو باندې)، وختيز ـ له ۱۱ څخه

ګنيز

ګنيز ګڼنويونه دي او ګڼون يا تعداد، درجه يا د ټاکلو شيانوډېرى دي. داسې په نامه توانګڼونه هم شته(يو، دوه) يا هم څومواليز (لومړى، دويم).

Interjektionen انترجکشنونه(ويين ويونه يا دويلو ويونه) دا ويينويونه يا افاده ويونه دى يا فقط ويل کيږي. دوي په رېښتيني د غونډالې سره يوغږيزوالي کې نه راځي، خو دا يوچا ته غږ کول يا جګ غږونه دي، چې د هغو سره ته ټاکلي احساسونې ويلى شې(کله آ، هى هى ، بوى).

ويي جوړونه او ويي پرېپو هېدنه

ويي جوړونې په ويي سپماکې همداسې چټک مخ ته ځي لکه ويي له منځه تلنې. که د لرولو ژبنيزو الو په بنسټ ويونه منځ ته راځي، نو دې ته ويي جوړونه وايي. د ويي جوړونې غوره يې يوځاى اېښل شوي ويونه(ګډوله ويونه) او رابېلېدنې دي.

غونډالشننه

د دې لپاره چې سمه غونډالشننه وکړو، ته بايد لومړى په يوګونو غونډالو غړو باندې يو ليد واچوې يا وپېژنې

د غونډالغړو ټاکنه

غونډالې له غونډالغړو څخه جوړې دي. ته دلته زده کوي، چې ته څنګه غونډالغړي ټاکل شې او څومره غونډالغړي شتون لري يا شته دى.

غونډلغړي څه شى دى؟

لکه څنګه چې ته په ډاډ پوهېږې، غوندالې په خوښه نه دي جوړې شوې.دوي له غونډالغړو، په دې پرېپو هېدنه چې له ويونو يا اړوند ويوندلې څخه جوړ دي. غونډالغړي د يوې غونډالې په دننه کې يواځې يا فقط د پوره برخې په څېر غونډالې ته ور واچول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرې یا د بل ځای نیوي کېدی شي. سړی غونډالغړي په ترې نه تېرېدونکو او پورهکېدونکو غونډالغړو سره توپیروي.

د غونډالغړو او وییېولونو په منځ کې څه توپیر دی؟

دا غوره ده، چې ته غونډالوییونه د وییېولونو سره ردبدل نه کړې، که څه هم دوي کله ورته اورېدلیکږي، د بېلګې په توګه ادورب(وییېول) او ادوربال(غونډالغړي).

وویېولونه د غونډالي توکي دي، له دې سره هر یو ویي تنظیم یا ترتیب کیږي. کړنوییونه،نومونه یا خویوییونه د وییونډولونو بېلګې دي.

غونډالغړي یې په څټ یا مخامخ د غونډالي غړي دي. غونډالغړي بیا له بېلابېلو وییونو، وییېولونو یا وییېلو جوړ دي.

سپین چټک له ښوونځي څخه وروسته خپل د کورکار سرته رسوی، چې د خپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري.

- سپین: سبجکت یا نوم

- سرته رسوي: پرېدیکات(Prädikat په پښتو یې سم نه شم اړولی)

- له ښوونځ څخه وروسته: تمپورال ادورب

- چټک: مودال ادوربالModaladverbial

خپل د کور کار: اکوزاتیو شی

- چې دخپل ګران ځمري لپاره ډېر وخت ولري: Kausalobjekt

- ګران : Attribut

کوم غونډالغړي شته دی یاشتون لري؟

ترې نه تېرېدونکو غونډالغړو پورې نوم او پرېدیکات اړه (که غواړی تعلق) لري.

یوه پوره غونډاله لږ تر لږه دا دوه غونډالغړي لري. ټول نور غونډالغړی لکه **adverbiale** ادوربال ټاکنې یا شیان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او نه هرمرو اړین.

ټاکل یا شیان پوه کونکي غونډالغړي دي او نه په زور اړیین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das Subjektسبجکت نوموېونه

سبجکت تل د نومیز لپاره راځي او پوښتني ،، څوک، چا، یاڅه؟،، ته ځواب ورکوي.
سبجکنت په یوه غونډاله کې ښايي، څوک یا څه یو څه کوي. په هره پوره غونډاله کې باید یو سبجکت خوندي وي. سبجکت د بېلګې په توګه کولی شي، یو نوم، یو ځانیز نوم، یو نومځاينيوی یا یو نومیزکونکی وي.

نوم: ځوان بېديږي.

ځانيز نوم: سپين بېديږي.

نومځاينيوي: هغه بېده دی.

نوميز کونه: خرار زوروي.

له پوښتني ،، څوک، چا،څه؟ سره کېږی شې په یوه غونډاله کې سبجکت وټاکې. دلته یو څو بېلګې:

پرون په تلوېزیون کې ښه فیلم و ښوولشو. پوښتنه: پرون پهتلوېزیون کې څوک یا څه وښوولشو؟ سبجکت: یو ښه فیلم.

هوګی په جګ غږ خاندي. پوښتنه: څوک یا څه (شی) په جګ غږ خاندي؟ سبجکت: هوګی.

دا چې ته پرون دلته وې، زه خوښ شوم یا وماته یې خوښي راوبخښله. پوښتنه: چا یا څه زه خوښ کړم؟

سبجکت(نوموېونه): دا چې ته پرون دلته وې.

Das Prädikat پرېديکات یا غونډالوينا

پرېديکات وايي، چې دا شی څه کوي یا یې په تېر وخت کې څه وکړه. د پرېديکات پسې د پوښتنې سره پوښتي: دا شی څه کوي؟. سرې یوه برخيزه او دوه برخيزه پرېديکا ت سره توپيروي. په لومړی بېلګه کې پرېديکات بېديږي دی. سړی پوښتي: هلک څه کوي؟ . په یو دوه برخيز پرېديکات کې یوه دوه برخې شوی پرېديکات مخ ته لرو، که په غونډاله کې له یوه پرېديکات ډېر وي. په لاندې غونډاله کې دوه برخيز پرېديکات خوندي دی:

- هلک بېديږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نن غرمه هلک بېده شو.

په دې غونډاله کې پرېدیکات دی: هلک بېده شو. که پرېدیکاتبرخې ویونه رابند کړي یاراغونډ کړي یا په غبرګ کې ونیسي، چې هغه پرېدیکات اړوند نه دي، نو سرړی د پرېدیکات غبرګ یا غونډال نوکانو غبرګوي.

د پوښتنې سره ،، دا شی څه کوي؟،، کړی شي ته پرېدیکات وټاکې. ته دلته د پرېدیکات ټاکنو لپاره یو جوړه غونډالې میمې.

- په شیبو شپېو وریږي. پوښتنه: دا څه کوي؟ پرېدیکات: وریږي.

- ما له ځمکلاندې څخه کتابونه راوړل. پوښتنه: ما څه وکړل؟ پرېدیکات: (...) راوړل.

- دوي په جګ غږ خاندي. پوښتنه: دوي څه کوي؟ پرېدیکات: (...) خاندي

خاوندولي- ، داتیو – او اکوزاتیوشی

شیان پوره کېدونکي غونډالغړي دي او کېدی شي له ډېرو ویيونو جوړ وي. په یو هغونډاله کې کېدی شي، ډېر شیان خوندي وي. دا کېدی شي په بېلا بېلو ګرامري یا ژبلاریزه څنګه والي یا حالتونو کې وي او داسې د خاوندوالي شی، داتیو شی یا اکوزاتیوشی په څېر وي. ته د شیانو پوښتنه کوي، چې ته د ژبلاریزو حالتونو یا څنګه والو پوښتنه وکړې:

- خاوندوالي شی : د چا؟

- داتیو: له چا ؟، له څه؟ وچا؟، وڅه؟، په چا؟، په څه؟، پرچا؟، پرڅه؟... او داسې نور

- اکوزاتیو شیان: څوک، چا یا څه؟

دلته هم موږ دتا لپاره یو څو بېلګې چمتو کړي. د شیان داسې د غونډالغړو په څېر ټاکې:

زه د ښکلو کلونو یاد لرم. پوښتنه : د څه یاد لرم؟ خاوندوالی: د ښکلو کلونو.

- سپین و ځمري ته یوه سپینه پیاله سوغات ورکوي. پوښتنه: څوک یا څه سپین و ځمري ته سوغات ورکوي؟ اکوزاتیو شی: یوه سپینه پیاله.

- زه د ما له ملګرو سره مرسته کوم. پوښتنه: زه له چا سره مرسته کوم؟ داتیو شی: د ما له ملګرو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویز شی Das Präpositionalobjekt

اړیکویز شی یو شی دی، چې د اړیکوي له لارې، یوه مخوي سره تړلی وي. د نورو شیانو بل ډول کړی شي اړیکوی (یا اړیکګړ) په خاوندوالي، داتیو، اکوزاتیو څنګه والي کې وي. دا اړیکوییز شی کړی شي د دې پوښتنو سره وټاکل شي.،، وچاته/ وڅه ته.......................او داسې نور

اړیکوي شی د اړیکوي له مخې پېژندل کیږي. دبېلګې په توګه په لاندې غونډله کې: زه د ما له ورور سره ولمنځتون ته ځم.

د اړیکوي د شي پسې پوښتنه داسې ده: زه له چا سره ولمنځتون ته ځم؟

د اړیکوي شي لپاره نورې بېلګې:

زه دما و ملګرې ته دربېږم. زه وچا ته دربېږم؟ د ما و ملګري ته.

هوګی د زړه له کومې د هغې په سیتار لوبې کوي. هوګی په څه باندې د زړه له کومې لوبې کوي؟ د هغې په سیتار باندې.

ادوربال ټاکنې Adverbiale Bestimmungen

ادوربال ټاکنې هم د غونډالپوره کونو سره سر او کار لري. هغه د کړنو ټیک څنګه ولې روښانه کوي. لاندې ادوربالټاکنې سره بېلوو:

-- د ځای ادوربالټاکنې (لوکال) روښانه کوي، چې څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، چېرته،، ، ،،وکومځای ته،، یا ،، له کوم ځای څخه؟ سره کیږي.

-- د وخت ادوربال ټاکنې(تمپورال) روښانه کوي ، چې کله څه پېښیږي. د دې پوښتنه د ،، کله؟،، ، ،،څومره اږد وخت،،؟ یا ،،څومره زیات،،؟

-- د دول او څېر ادوربال ټاکنې (مودال) روښانه کوي، چې یو څه څنګه شوي وي. د دې پوښتنه ده، چې څنګه.

-- د لامل ادوربالټاکنې (کاوزال) وايي، ولې یو څه پېښ شوي دي. د د پ،شتون ویونو سره پوښتنه کوي، چې ولې او له څه امله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې ادوربالټاکني او اړیکوییز شیان ورته کېدی شي، خو سړی کړی شي د پوښتنویونو په مرسته یو له بل توپیر کړي، لکه ولې یو څهپېښ شوي دي.

د د ادوربالټاکنو د ټاکل لپاره یې بېلګه.

-- ځمری د خرابې هوا له امله ښه خویه نه دی. پوښتنه : ولې ځمری ښه خویه نه دی؟ کاوزال ادوربال: د خرابې هوا له امله.

--غوټۍ او ځمری د اوبو وغاړې ته تللي. پوښتنه: غوټۍ او ځمری چېرته تللی؟ لوکال ادوربال. د اوبو وغاړې ته.

-- هغه له (زوړند) ټیټ سر سره کورته راغی. پوښتنه: هِغه څنګه کور ته راغی؟ د (زوړند) ټیټ سر سره.

-- زه نن سینما کې یم. پوښتنه: زه کله سینما کې وم. تمپورال ادوربال: نن.

اتریبوت د غونډالغړي برخې په څېر

اتریبوت خپلواکه غونډالبرخه نه ده. هغه یوې غونډالغړي ته زیاتونه ده او ځانله ځای نه لري. اتریبوت کېدی شي په بېلابېلو بڼو رامنځ ته شي.

Adjektiv-Attribut خوییز اتریبوت: که یو نوم د اتریبوت له لارې نږدې ټاکل کېدی شي، نو دا خوي وی یو اتریبوت دی. لکه د بېلګې په توګه: کوښښي زدکونکی.

Genitiv-Attribut خاوندوالي اتریبوت:دا اتریبوت یو د خاوندوالي او اړوندوالي یو څه ته ښایي او له دې سره د خاوندوالي په حالت کې دی: د زدکوونکي قلم.

Präpositionales Attribut اړیکوییز اتریبوت:

دا اتریبوت که اړیکوییز شی له یو اړیکوي سره تړل کیږي لکه د بېلګې په توګه: زدکوونکې له تورو بوټانو سره.

ادوربال اتریبوت: دا ادوربال اتریبوت له یوه ادورب څخه جوړ دي، دا یوه ویی ته زیاتوالی انځوروي، لکه د بېلګې په توګه: دا هلته پوښتنې ډېرې مرستندوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Apposition اپیوزېشن : یو اپیوزېشن و یوه نوم ته یوه ورزیاتونه ده او پخپله هم له یوه نوم انځوریږي یا جوړ دی او د یوې بېلېدننځښې له لارې سره رابندیږي.

بېلګه: مېرمن هوګې، چې د ښوونځي مدیره ده، ډېره سخته ده.

تړنوی او ناسیده خبرې (وینا؟) Konjunktiv und indirekte Rede

د کړنویونو سره اړوند یوه بله ګرامري کاتیګوري داسې په نامه مودوس دی. دا وی یو رېښتینی پېښه، یو امر، مګر یوه غوښتنه هم یا یوه کېدنه یا شونتیا ووایي یا افاده کړي. تړنوی د حالتونو لپاره راځي، چې تراوسه رېښتیني ، مګر کېدونکي دي. له دې امله دا امکاناتبنه هم بلل کیږي. په ناسیده خبرو(وینا) کې هم یا شرطییزو غونډالو کې، دا کارونه مومي. خو دلته یو څو توپیرونه شته، له کومه لامله، چې تړنوی ۱ او تړنوی ۲ سره باید توپیر شي.

Konjunktiv I **تړنوی** ۱ : راتلونکی ۱ په ناسیده خبرو کې پیداکیږي، خو په کره کارونو کې(چاته غږ کول، (له چا)غوښتل).

-- پلار ویل، چې هغه د دې لپاره وخت نه لري.

-- هغه دې خوښ ژوندی وي!(کره کارونه)

Konjunktiv II تړنوی ۲ : دا ته هلته کاروې، چې ته یو څه غواړې، او هم په ناسیده خبرو کې، په شرطي غونډلو او یا په ځانګړې توګه په درنښت جوړو جوړښتونو کې.

-- هغه به غوښتلو، چې که (کاش چې) دا څه ګرمه وی.(هیله).

-- کړی شم له تاسو هیله ولرم، چې وما ته یو څه له ځان سره راوړې.(هیله منده یا مؤدبه غوښتنه)

-- که ما د موټربیولو اجازه لرلی، زه به اوس تللی وی(شرطي غونډله).

ادورب (خویوی یا صفت)**Adjektiv** (Eigenschafts-wort)

.... ،، ښکلی ویونه،، خوږ، شین، ښکلی، سترې، کوچنی، چټک، برګ(په غوصه).

ادورب(څنګه والي وی) **Adverb** (Umstands-wort)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- لوکال – یا ځاییز- ادورب: (یو)چېرته، ، کینې، هلته، دلته، مخته، هرچېرته یا هرځای، دباندې او نور

-- تمپورال - د وخت ادورب: تل، تراوسه، له هغې، هېڅ (کله)

-- مودال – د ډول(رقم) ادورب: ښایي، په خواشینی، ټیک،، کم، ډېر، کله کله......

-- کوزال – د لامل ادورب: له دې امله، له دې سره، د دې لپاره

پرونومیال – حالت لپاره ویونه: په دې، ترڅ، داسې چې، (په) څه باندې

ناټاکلې پېژند نخښه (د نر-ښځېوالي لپاره): یو، یوه

(Zweilaut) **Diphthong** دوه غږیز: یو دوه غږیز له دوه بېلابېلو غږلرونکو څخه لکه یو، دوه، بیا او نور.

(Befehlsform) **Imperativ** امرښه: کښېنه! ولوله! وخوره! چپ اوسه! ځان بدل کړه!

(Wirklichkeits-form) **Indikativ** رېښتین ښه:نړۍ ښکلې ده. انسانان مري.

(Empfindungs-wort) **Interjektion**احساساتوی: ای، اوهو ، وی، پوو.

Transitivität (له لاتین *trānsitiō*) ترانزیتیواو اینترانزیتیو

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوښتل)

پیل یادونه: زه دالیکنې له الماني ادبیاتو رانیسم. کېدی شي ډېر د سمونونو څه یا په کې وي په کې دي. دا ډېر کار دی، کېدی شي دا ښه شوی وي، خو دا هم تاسو ښه کولی شی، نو مرسته مو مه سپموی.

ترانزیتیویتي(له لاتین څخه: اخوا تلل یا پورېوتل، اوښتل. زه ګوره اوړېدل نه لیکم، چې هغه لوربدلون ته وایي، دا په دې پرېپوهېدنه چې له یوې لور بلې ته اوړي. لور بدلوي) یو ژبلاریز خوي دی، چې و یوه کړنوي یا په ټولیزه توګه یوه جوړښت یا یوه غونډلې ته لیکل کېدی شي. ترانزیتیو مخ ته لرو، که په غونډله کې هم سبجکت او هم یو(سیده) ابجکت و مخ ته ولرو یا همداسې له یوه کړنوي وغوښتل شي. intransitiv اینترازیتیو هغه جوړښتونه همداسې کړنویونه بلل کېږي، چې سیده شی نه لري. که دوه شیان مخ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولرو، نو دا جوړښت همداسې کړنوی ditransitiv دیترانزیتیو(دي دوه ته وایي) بلل کیږي.

بیا:ترانزیتیو او اینترانزیتویا کړنیز – اوکېدنیز کړنوییونه او یا لازمي او متعدي: که ربښتیا ووایم، نو په لازمي او متعدي باندې نه پوهېږم او په دې هم نه پوهېږم، چې کوم یې لازمي او کوم متعدي دئ او دا څه پرېپوهېدنه لري، خو داالماني یې ګورم، نو دا یو یې کړل کیږي او دابل یې کېدلکیږي(داپه دې پرېپوهېدنه چې نه کړلکیږي)، نو ایا دابه کړلکېدونکي(کړلکېدونی) او کېدونکي(کېدونی) نه وي؟ او که غواړئ خوزند او ناخوزند.

بیا یې پېژند: هغه کړنوویونه ترانزیتیو دي، چې د سبجکت په څنګ کې ابجکت هم لري (دوه ارګومنتونه). اینترانزیتیو یې په مخامخ یو سبجکت بسیا کوي، داپه دې ترې پوهېدنه، چې دایوه ابجکت ته اړتیانه لري(یو ارګومنت) چې یوه غونډاله ترانزیتیو یا اینترانزیتیو دئ، کېدی شي له پرېبوهېدنې څخه یې وپېژنو. او د کړنوي له جوړښت څخه هم پرېپوهېدی شو، چې کوم یو وی ترانزیتیو یا اینترنزیتیو دي.

د دې لپاره بېلګې:

سپوږمۍ ډوډۍ پخوي(ت)، ډوډۍ پخیږي(اینت)

سپین کتاب لولي(ت) . کتاب لوستل کیږي(اینت).

د ترانزیتیو ښتو پرېپوهېدنه: اخوا تلل یا پورېوتل (لکه له یوې پولې).

زموږ ځوان ژبپوه ښاغلي کامران منګل په خپل کتاب کې د دې لپاره لیږند کړ لیکلی.

زما پرېکړه: د دې لپاره موخور بلل: کړنیز کړنوی او کېدنیز کړنوی یا کړونی کړنوی او کېدونی کړنوی. د دې لپاره اړتیا نه شته، چې موږ دې د ت او اینت لاتین ویې پرېپوهېدنه ولیکو. دا د ما د وړاندیز نومونه هغه څه سیده په ګوته کوي یا ښایي.

په ټولنه کې: پلار او ځوی یا ځوي او پلار ترانزیتیو دي او ورو او بل ورو دا اینترانزتیو دي. له بل ته سیده تلل او له یو بل ته ناسیده تلل دي.

په ژبلار کې د ترانزیتیویتي د روښانونې په هکله نه هم اندیزوالی له بېلابېلو درسي اندونو له لارې هم منځ ته راځي. دلته د ښوونځي ژبلار اود ټولیزې ژبنیز ژبلار ي سره مخامخ لیدلور.

ترانزیتیویتي د ښوونځي په ژبلار کې

په ورځني ښوونځي ژبلار کې به ترانزیتیویتي د یوه ویي پر خوي باندې، چې د څنګه والی یا حالت اکوزاتیو واکوالی ولري، پېژندل شوي یا یې پېژند ورکړ شوی. د دې له مخې یو کړنوی ترانزتیو دی(چې ،،موخه ور،، کړنوی هم بلل کیږي)، که د هغه یو مللوبغاړی څنګه والی یا حالت اکوزاتیو ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي په ژبلار کې توپیرونخښنه په پاسیووالي کې ده. یو کړنوی د دې له مخې ترانزیتیو دی، که د پاسیومخ ته تګ په لور کارول کېدی شي، چې له هغې سره (اکوزاتیو -) ابجکت یا شی سبجکت کیږي.

بېلګه: هغه پیسې لیږي – دا پیسې د هغه لخوا ولېږل شوي

په ژبپوهنه کې ترانزیتیویتي

په ټولیزه ژبپوهنه کې د دې (د ښوونځي ژبپوهنې له مخې) په څټ لړ روښانه شوی. په دې ترڅ کې چې د ښوونځي ژبلارې له مخې اکوزاتیو د د ترانزیتیو ټاکنو پېژندنخښنو په څېر په چوپړ کې دی، نو په ژبنیز لیدلور کې د اکوزاتیو منځ ته راتګ د یوه جوړښت ترانزیتیو خوي په څېر راوړل کیږي. په ژبپوهنه کې څنګه والی ، حالت یا کاسوس په سر کې یې پېژند د ترانزیتیویتي له مخې ورکول کیږي. له دې سره د هغو ژبو لپاره هم لار وازه ده، چې اکوزاتیو (لکه Ergativsprachen) نه لري او کېدی شي د تراتزیتیویتي پېژند ورکړل شي.

دا موضوع ډېره څېړنه دما لپاره هم ستونځمنه ده. ډېر څه لري، خو هغه له وتونژبې څخه یې را استل وموخه ژبې ته لړ څه ډېریږي او پېچلي کیږي هم.

لنډ ښوونځي کې اکوزاتیو او په ټولیزه ژبپوهنه کې بې له اکوزاتیو هم پېژند لري.

خو د دې لپاره به بېلګه راوړم:

سپي پولیس واداړه.

پام، سپی داړي.

دا دویمه غونډاله یوه ټولیزه پرېپوهېدنه لري، دویمه یو ځانګړی حالت روښانه کوي.

نورې بېلګې: کوچني غاب مات کړ(ت). غاب ماتیږي یا غاب مات شو(اینت)

مور مړی پخوي(ت)، مړی پخیږي(اینت)

لمروړانګې د واورو سړي ویلې کوي(ت). د واورو سړي ویلې کیږي(اینت).

کړلکیږي او کېدلکیږي یا کړنیز او کېدنیز.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکتوس او اوبلیکوس یا ولاړ او پروت حالتونه.

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

د رکتوس – یا ولاړ حالات,Ca|sus rec|tus

ویي پېژند: ژبنیز نومیز Nominativ ولاړ حالت کلیمې سرچینه: لاتین "casus rectus" ،،نېغ، ولاړ حالت یا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنیز یونانی "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ویي یې Casus obliquus اوبلیکوس حالت دی.
نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

— په بنسټیزه توګه دې ته مخامخ یا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبلیکوس دی، چې څنګیز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

Casus obliquus (Deutsch)اوبلیک څنګه والی:

ویی ترېپوهېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او یا کوږ څنګه والی (حالت). له دې امله به بسیا وکړي، که پروت حالت یې وبولو.

اوبلیکوس یا پروت څنګه والي دا لاندې څنګه والي خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غږیزد کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا – څنګه والی، چې یوناني ترېپوهېدنه یې هم همدا ده بلواک کازوس، اوبلیک کازوس، ناولاړ، زوړند یه پروت څنګه والی.۱ – کازوس اوبلیک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والي هم شته، لوریز،.. د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل يې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

اینکلیتیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

– کړنويي + ځانیز پسېتړی په وېینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ د څېړنې لاندې ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دۍ. او د الماني داتیو څنګه والي ته انډول دۍ او له دې سره د پوست پوزېشن په څېر د موخه لور (چېرته) دنده لري. بیلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې ټول اړیکویونه پسځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اینکلیتیکي نومځاینیوي ځلور دندې: زه دې، ته مې، هغه مو، دا یې....

دا ځلورواړه په یوه ګډوله یا لړۍ ځنګیزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې ولیدې او هغه مو، چې ولیده دایې وویل:

لوریز نومځاینیوي

لوریز نومځاینیوي: نومځاینیوي را، در، ور یوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوریز نومځاینیوي.

لرو: ـ (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاینیوي دي او په دویم کې اړیکویونه یا پسېځاینیوي دي، چې په نومځاینیوو پسې تړلي راځي. دا بیا داسې همم لیکلی شو:

له ما، له تا، له موږ،له هغه.....سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

ــــــ داسې له یوه توري جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړوني پسې نومځاینیوی(انکلېتیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پیژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځې ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، ښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو وییېزې یا له یوه ویي جړړې پوره غونډالې دي.

ــــ له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته تړل کېږي او کړنویې پسې هممهال دا د ــم، ـې، ـئ او نور هم تړل کیږي او داسې یوووییزې پوره غونډالي جوړوي: درځم، راځې، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او ــ مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه تړلي او پسې تړلي یې دا اېنکلییکتیکي نومځای نیوي دا یوه کړنوویي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یوویېز هغونډاله جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: په دې هکله مې – د ما نوې ميندنې کې- هم پوره ليکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاتيو

ويي پېژند: لاتين ژبلار: ابلاتيو د پرېديکات نږدې پېژندني ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کيږي. دا داسې کارول کيږي
Ablativus instrumentalis اله ييز ابلاتيو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه ياڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره يوځای،،؟

– Ablativus separativus د بېلېدنې ابلاتيو: د بېلېدنې ابلاتيو پوښتنې ته دئ، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کليمې د رابندونې ابلاتيو په پوښتنه،،په کومه اړيکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځايټاکنيز ابلاتيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae
ست- يا ډېرئ – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والي يا خوي ابلاتيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابېلو لاملونو د مخځاينيوی(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورفیم دئ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفیم يې سم دئ. بېلګه : د کور ښکلی باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږیزو تورو پسې یوه ،، ه ،، ترلکیږي(دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملګری، (اې) ملګریه.

د ښځینه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټولیزه توګه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښخې/ (اې) ښځو!

پسې نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې د ې ځنې ځانیزو نومځاینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاینیوي)

اشاري نومځاینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور اشاري نومځاینیوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ...
دومره ، هومره، دومره...څومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې دا،
دغه،دغې،هغه،هغې

لوریز نومځاینیوي: د اړیکویونې سره دا لوریزې توتې د پوستپوزېښن د لوریزنومځانیوو کیږي. سره تړاو یا تړنه.

دا لوریزې توتې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په څېر د اړیکویونو په څېر د کړنوییو سره نښلي یا ویلې کیږي. یو څو بېلګې...

پوښتننومځاینیوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناتړلی نومځاینیوي

څوک،څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناتړلي یاخپلواک نومځاینیوي د نومځاینیو لاندېډله جوړوي(برخډله مې لیکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کې مې توپیر ته پام نه وو). د و ي دوي مو یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ایدنتیتي له نږدې نه ده ټاکل شوې یا د ناټاکلې ګڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناتړلي نومځاینیوي د مخ ته تړلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، یو څه ، یوڅوک

Unbestimmter Artikelناټاکلې پېژند نخښې (ن،ښ)

١ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

٢ – اوبلیکوس: (ن،ښ) یوه، یوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې ګوندې د بېلګې په توګه یوسړی راغئ. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړونې دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دئ.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي یا حالت نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Vokativ (د غږ کولو حالت

یو چاته څه ویل یا ورته غږ کول په پښتو کې د یوه ځانګړي غږبنې په څېر جوړیږي. په ټولو نارینه نومونو کې، چې په زور اچوونې ی پای مومي په پای کې ه پسې نښلي تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

نارینه نوم پورې چې زور پرې نه اچول کیږي، چې په پای کې يي ییي پسې نښلي. په دې باندې نور زیاته یکنه نه کوم، خو یو دوه بېلګې راوړم. دا نور چې کوم اخر توری په څه بدلیږي او یا څنګهکیږي ، هغهتاسو راپیداکولی شی. لرو. خمری. غږ: ځمریه. لرو: خوږه، غږ: خوږې مالی بیا هم ملالی. هغه لارې هم تاسو ورته ولیکی.

Reziproke مات

رامات شي حالتونه د ،،یو،، او ،،بل،، له لارې یا سره جوړیږي. بېلګې: یو له بل سره. یو له بل څخه. یو وبل ته او نور.

Interrogativsatz پوښتنغِونډاله

پېژند د اوکسفورد ژبې څخه: اېنتېروګاتیو غونډاله څه ده؟
پوښتنغونډاله (**Interrogativsatz** یاErotema) یوه غونډاله ده، چې د هغې دنده تیپیکي پوښتنکونه ده. د پوښتنې ویېنډول د دې په چوپړ کې دی، چې یو معلوماتي ځواب ترې لاس ته راوړو. پوښتنغونډاله داسې ده، لکه ویناغونډاله او غوښتنغونډاله، یو د غونډالې ډول.
د اېنتروګاتیونومځاینیوو او نسبتي نومځاینیوو په منځ کې څه توپیر دي؟
Relativpronomen یا تسبتي نومځاینیوي د نوموېو په ځای کارول کیږي. دا یوه غړېغونډاله (نسبتي غونډاله) لاربښودوي او د یوې په سر یا پورته ترتیب شوي غونډالې یوه نوم(یا نومځاینیوي) نښلوي یا تړي. اېتروګاتیو نومځاینیوي یوهپوښتنغونډاله (اېنتروګاتیو غونډالې) لاربښودوي او د غږکونې غونډالو په څېر هم کارېدلی شي.

بېلګې؛

کتاب، کوم چې زه یې لولم، ستړیکېدونکی دی.

دا د باور نه دي، څه چې ته ماته وایې.

اېتروګاتیو غونډالې پوښتنغوډالې لاربښودوي، کېدی شي دغږغونډالې پهڅېر هم راشي.

بېلګه: چا به دا فکر کړی وی!

ځنې نومځاینیوي کېدی شي نسبتي – او اېتروګاتیونومځاینیوي وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلکه: څوک،چا، څه (شی)، کوم،کومه، یوڅه لپاره.

دا کېدی شي چې وکارول شي.

اینتروګاتیو غونډاله – ناسیده پوښتنغونډاله.

۲ - ښونکی زدکونکي پوښتي، چې چا دا کړکۍ ماته کړې ده.

۲ – شونکی زدکونکي پوښتي، چې ایا له دوي څخه کوم دا کړکۍ ماته کړې ده.
اېنتروګاتیو غونډاله(ناسیدهپوښتنغونډاله) یوه څنګغونډاله یا که غواړئ څنګیزه غونډاله ده. د پوره کونکي پوښتمې په څېر(۱-) څنګغونډاله د یوې پوښتنغونډالې په څېر پیل کیږي. د پرېکړه غونډالې په څېر(۲ -) دا د ایا له لارې یا سره پیل کیږي.

یادونه: پهدې ټولو لیکنو کې کمښت شته، چې باید تل ګران لوستونکي یا ډېر کار پرې وکړي.

د اېنتروګاتیو غونډالو برخکلیمي

۱ – غږډولیزه پوښتنغونډاله، ۲ – پرېکړ ايیزه پوښتنغونډاله، پوره کېدونکې پوښتنغونډاله.

بېلګې:

۱ – یوه پوښتنغونډاله ده، ، چې ټیک د غږېدونکې د معلومات کنډو یا تشیا خوندي لري، او دا هممهال د خبرو و مل ته انځوروي، چې دا تشیا ډکه کړي.

(۱) غونډاله: ،،(ایا) ته نن راځې؟،، یوه اېتروګاتیو غونډاله ده.

(۱) اېتروګاتیو – یا پوښتنغونډاله د له غونډالنخښې،،؟،، سره په نخښه کیږي، که دا یوه سر – یا بنستغونډاله وي.

(۱) ځنې پوښتنغونډالې د پوښتنغونډالې پهچوپړ کې نه دي، دوی(یو څه ته) رابلنغونډالې دي، لکه د بېلګې په توګه،، نه غواړې تر اخره(بلاخره، یا بالاخره(رېښتیا نه پرې پوهېږم. په بخښنه)؟؟) راشې؟،، یا ،، بیا هم یا تر اخره نه غواړې راشې؟،،

یادونه (هیله ده، چې راته برګ نه شئ): موږ د ډېرو ویيونو سره نابلد یو یا د خپلې پښتو سره نابلد یو، خو ایا د،،بالاخره،، په ځای ،، بیاهم،، ، ،، په پای کې تر پایه،، یا ،، تراخره،، که وکاروو، نو موخې ته رسېږو. نابلدي هم

اېنکلیتیکي نومځاینیوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ډلتهتکرار شته، خو لوستليې ګټور بولن.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای يې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسې -يم، -يت او –يش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاودوالي نوځاينيوو پسې بيا مې، دې، يې مو د مخه وځېړل، چې د فارسې بيا د خاوندوالي نومځای نيوي، ګډ..؟؟؟؟؟؟؟؟؟

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه دکړنوي پسې تړلی يا سره ويلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نيوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومځاينيوي به د څنګه والي نومځاينيوي وبولو او ګورو، چې د اينکليتيکي نومځاينيوو سره توپير لری.

اينکليتيکي **Enklitische Pronomina** نومځاينيوي.

يادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اينکليکي نومځاينيوي يوه کيدنه لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تړی ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعری کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې تري ډېه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره ويلې يا ولې شوي، چې يو نوی ويې منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اينکليتيکي نومځاينيوي د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډوله کونه

- کړنویي + ځانیز پسېتړی په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

- ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم یې ،، د ،،) ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

د کاسوس رېکتوس او –اوبلیکوس کارونه

کاسوس رېکتوس د نومیز او اکوزاتیو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کیږي. یوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانیز نومځاینیوو کې اوبلیکوس د الماني و اکوزاتیو ته کارول کیږي. کاسوس اوبلیکوس تل کارول کیږي، که یو ادپوزېشن په نوم تکیه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زیات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبلیکوس د تېروخت بڼه کې نومیز حالت کې هم کارول کیږي.
یادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي.

Anwendung

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دۍ. د الماني داتیو څنګه والي ته انډول دۍ او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بیلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې دلته ټول اړیکویونه پسې ځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

له دې ځايه وروسته ليکنې د ښوونځي له سطحې پورتهدي، خو بيا دې هم له تاسو سره ګډې وي.

سيمانتيکSEMANTIK

سيمانتيک د ژبې برخه ده، د ،، نخښو،، پوهنې سره سر او کار لري، چې دلته دا نخښه د ويي ، کليمي او د ژبې د ټولو برخو لپاره ځايناستې ده.

په ژبپوهنه کې داسې په نامه سيمانتيک د پيداښتي ژبې – دا هغه ژبه چې مور يې پېژنو او هغه د ژبې په څېر راوړو

چې څه به په سيماتيک کې و څېړل شي

په سيمانتيک کې د يوه ويي، د يوې نخښونې او يوې غونډلې په پرې پوهيدلو لومړيتوب لري. که د بېلګې په توکه يو بې موخې يا ترې ناسمپوهېدنې غونډله جوړه شي، کېدی شي د سيمانتيکي څېړنو په بنسټ د ،، بې موخې،، په بڼه په نخښه شي.

که څوک د يوه شي ژبنيزه پرېپوهېدنه غواړي وڅېړي، هغه تل د سيمانتيک سره بوخت وي.

سيمانتيک په نوې مېډيا کې

په دا اوس وخت کې سيمانتيک د برېښنا لټونماشينونو ښه والي کې هم يو غوره رول لوبوي. دا لټونماشينونه د يوه وي يا ويبرخو په مرسته يا لاس په پای کې کره ميندي، چې پلټونکی يا لټوونکی يې لټوي او د دې په مرسته له ډېرو خپلوانو کليمو سره تړل کيږي.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هيله

پيل يادونه: په ليکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا ليکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوې دي.

څنګه پوهېږو، چې دا يا هغه ويې يا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :يو نوم، يو وی يا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبې، شيدې نه اوبلنې کيږي، دا بهيږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنۍ ژبه کې لروده، خو بيايې هم اوبلنوو.

دويم :يو نوم يا بل کوم وی او يا د کومې غونډالې ليکل، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ی او ئ دا د يوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو ليکل کيږي، نورو بېګانو ته نه ټوليز کيږي يا نه دی ټوليز شوی. نو دا ،، ی،، بسيا کوي يا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دريم : هغه نومونه يا ويونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د يوه غږ له پاره دوه بېګاني او يا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پيداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونيز دلايل راوړل کيږي، بايد له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي

پنځم: بيا د پورته لنډ :پوهنيز دليل کوم دي؟ هغه دليل، چې له مخامخوالي خپلواک يا ازاد وي.

بيا داسې پيل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لاري او ټولیز هم نه دی او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګورئ. په اند مې دلته دما پرېکړهیا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم تړنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوښینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له امله یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکړي ،، پورې،، سره راځي او نور ځایونو کې ناسم دی.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګورئ. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دی، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دی، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېپوهېدنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سېدلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېپوهېدنه نه لري.

که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځټکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که مخ کې یا ښه یې: مخه کې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویېنه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورځخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم دی .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل یې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت یې وي یا راغی، نو دا باید بدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دی، موخوریې د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به یې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې یې باید دوه وي. که دچا د کورنی نوم وي، خو هغه یې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کارونې لپاره ناسم دی. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا ټولیز کېدی شي یا ټولیز دی او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

دلته مې یو څو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوګوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکتری شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دی او ټول د دې ناسمونو سره ګیر دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګي او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولی .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنیزه ځانیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوربېږم .او رښتیا ډېر زوربېږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مننداوی یم.

دتاسو د ټولو له سرې سیني ډېره مننه

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټیزې لیکنبرخې ډېر لنډ:

لومړی: را(در، ور) څخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دویم: له ما سره(-څخه، - کره)، په میز کې، پرمیز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته یې فکر کولی شو.

د لومړي او دویم له پرتلې څخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په میز = ور، پر تا = در، تر هغه=ور، وتا = ور.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پرېپوهېدنې نه لري او یواځې د نومیزو نومخاینیوو سره ګډ یا د هغو دمختړو په څېر حالت یاحالتونه دي.

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتیو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتیو حالت دئ او که دا هر یو یې ځانله یاڅنګه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپوهېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکویونه په دې برېپوهېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینیوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له انګرېزۍ سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکئ، چې ناسم یې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېړلې ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړئ.

هیله ده چې اندونه مو ونه سپموئ.

کړندولونه او بدلونونه یې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

یادونه: دلته هم شاید څه تکرار وي، خو کله سړس تکرار ته هم اړ کیږي.

دا په دې پرېپوهېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړلشوې وي، څو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دی، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه یې یې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو بڼه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا څنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او څنګه؟

دا پوښتنې هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لتاسو سره یې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه او نومونه یې را څخه سم ونه لیکل شو بخښنه دې وي او تاسو یې سم کړئ، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ویونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بڼه بدلوي، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويوونه چې پوره بڼه نه ساتي او په يوه لار بڼه بدلوي، خو ټوله بڼه د ناځواکمن ويونو په څېر نه ساتي، خواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بې لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې ګران لوستونکي په ټولګيو د وېشلو وروسته سره ټولګيز وليکې.

بېلګې:

بېلګه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه دريږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ويې) خوړ، خواړه يا خوړل

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خورم(خورو، خورې، خورئ، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلې مې (مو، دې، يې) دي(وو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړې، لاړی، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال یا څنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنویونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولي يا نه کاريږي او که څنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګوری.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شی.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کيږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنګه ابادوو:

خويويونه: سپين، رنګه، ښکلی، جګ، خراب، جوړ، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنګه کيږي؟

که يو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خويويی + کول

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خویوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپین، سپینول، که سپینکول، رنګ کول او که رنګول. ښایسته او ښایستول او که ښایسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلویل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مینوال سره جوړ کړي.

یو نوم او یا شي ته یو خوي ورکول:

په ځنو خویویونو پسې ول زیاتیږي. داپه دې پرېپوهېدنه چې خوي وی + ول

او په ځنو پسې یېا کول ورزیاتې، دا په دې پرېپوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانګړنې دي او که باید یوې لار ته سره راوړل شي او ایا دې کې هم یوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټیټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په ځنو ځایونو کې دا د کول ،، ک ،، نه لیکل کیږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې یو توپیر په دې کې شته، چې دا لومړی خویوی په ،،ه،، پایکیږي او دا بل بیا په بېغږیزه توري پای مومي. دا دې نو ګران ژبمینه وال سره و څېړي.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځیو ته له دې پرانستي لیک سره په ډېر درنښت داهیله لرم او د یوه سپینګیري په توګه هیله او سوال ورته کوم، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که څه مو له لومړي پېل څخه په فکر ښه رانه غله، بیا هم دا یو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږه هد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا یا په دې ډول لیکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ باید وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامیړی یو سرزوزی، یا لیونی او یا سپینګړی سړی دئ چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بیا داسې لیکنې کوي او اوتې بوتې وایي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخیزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بیا مې هم هیله د، چې

– دما دا لیکنه په ژوره توګه وګورئ، لکه د یوه شاګرد لیکنې مو او ناسمونونه یې راته په ګوته کړئ او که سمه مو ومیندله، نو هم دا نور بیا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون یې بیا څنګه ګورئ او څه وړاندیزونه کوئ.

لیکنه بیا ستاسو مخ ته ږدم:

په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او که....

یادونه: دا چې دا لیکنه مې د پوهنتون او علومو اکادمي په نامهلیکلې، تکرار به وي، خو ګومان مې دی، حه نوي به هم وي، خو بیا هم که تکرار وو، بیا لیدل یې هم کوم زیان نه لري.

پېل یادونه: ژبه پیداېښت دئ او څوک په پیداېښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. داپه دې ترذذذنېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداېښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړئ، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ ـــم په درې بجو مې خوب کړه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یوائې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یوائې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول پوښتنویونه لري، ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونداله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړۍ ځنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړۍ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، يې،، ، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - مونږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرڅنګه يې بولې نومځای نیوي لرو:

،،مې، دې، يې،. د دې ،،يې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې دا به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، يې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي، زمونږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دی.

توپیر یې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، يې پسې خویوی راځي یا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بیا کړنوی راځي، چې له دې څخه يې توپیر کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني یې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګریزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.
ب – څنګه والي یا حالتونه، که غواړئ پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی یا حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني...........................

Sein dein mein

اندول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دئ او ټوليز دی).

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو ښنګه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (ښخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړيکويونه ټول د داتيو په ښنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما - ، له تا – له هغه (هغې) –(ښخه، سره، کره) او

پر ما -، -تا-، - هغه(باندې او پورې)، په ما-، په تا- ، په هغه کې، تر ما- ،ترتا - ، تر هغه پورې، وتا- ، وما – ، و هغه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، - دې، - یې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him   you   me

الماي نومځري د   لپاره

Ihm   dir   mir

پښتو نومځري د داتیو   لپاره

را   در   ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښایي او دا لاندې یې بل ډول دي.

له ما   له تا   له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لږ تر لږه د داتیو حالت کې یواځې پسې ځای نیوي، پسې ایکویونه یاپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لږ تر لږه زه په ې اند وم، چې

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپيوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېپيوهېدنه لري یا يې په واک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، يې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتيو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل يې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

يو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

يادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر مور. تل ناسم او زيات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي یا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

غونډالې د ،، را،در، ور،، نومځاینیوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپین په ۱۰ بجو درڅخه راِروان شو او په۱۲ بجو را پورئ راورسېد

سپین په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ۱۲ بجو ترما پورې راورسېد.

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دئ، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پوهېدنه نه لرئ، دا په دې پرېپيوهېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړيکويونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړيکويونه نه دي، لکه تراوسه پورې مې يا ښايي چې اندل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – په... کې   im, in

۴ – پر.... باندې یا پر   auf, of

۵ – و....ته   zu, to

۶ – له .. سره   mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لړتر لړه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداښت کې پیداښت لارې ورکړي.

د تاسو د سرې سینې څخه ډېره مننه.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووایو چې – له پیداېښته غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داځه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په ځمکګچپوهنه کې غونډاری د غونډارۍ هوارۍ او غونډارۍ تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. ګوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه لري(د ګردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه ګردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېرېږي. د هغې ګردۍ نیمی د غونډاري نیمی ده او لویه ګردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمی یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ ګردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لویې ګردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوځې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ ګردي د ټوټونې منځ کې پرتي دي.

- که د غونډارۍ ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سرۍ د نیمغونډاري غرېږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانګه پېژندل شوې، هغه چې د غونډاري د پاسهوارۍ لخوا رابنده ده.

بل غونډارۍ ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداېښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډارېډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاری او غونډوسکه ورته ځمککچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکیږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموړ موخه:

دموړ د ټولو پوهنیزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځنې یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو وییونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یوائې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرة وبولو او همداسې په ځمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډاری، غِونډوسکه یا غونډاری ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل وییونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډاری، باغکې، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلي موخې ته د نږدېکېدو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګي به جوړه وه.

د غونډوسکي بېلګې: د موږ د هیواد په پېلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د والیبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا موږ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدنې لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دئ.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکټبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکټبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرئ پوښتنه: ولس دې له دې پیداښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینئ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دئ، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سټریکېدو بخښنه به راته کړئ.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرزي شینواري کتابونو یا وته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو اندول پښتو ویونه لیکلي.(دا اندول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم.
ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام مېږي ليکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوې:

<u>:(Vienna (Austria 1988</u>

<u>لومړی:</u>

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

<u>:(Vienna (Austria 1987</u>

<u>دويم:</u>

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation Diss . Uni. Wien . Algebren

دويم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras*

لاندې د شميرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
<u>:(Bonn (Germany 2000</u>

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې ليکنه به يې څنو ځايونو غزېدلې او څنې ځايونه ترې لرې شوي دي)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شميرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (*Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برېنکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړیبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنرۍ، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمکګچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنرې

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزې ډکشنرې(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنرې د شمیرپوهنیزو ویيونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړی‌برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزیک کوچنی ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړی دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانی لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې يې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان ميرې شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميرې،، وو. د رحمابابا ليسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبره بي بي

دزيږېدو کال: ډاکتر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زيږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نېټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زيږېدو ځای: ننګرهار د شينوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زيږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکريم تر پنجکتاب، خلاصه، مونيه، ګلستان پورې، چې دا مو بيا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کليوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا ليسه کې له دريم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر مياشت د ښوونځي برس له لارې اتريش ويانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا بنه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترئ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداپښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهني وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میرړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ ـــ د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ ـــ د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library